

AHMADOU KOUROUMA

Allah nem tartozik...

(regényrészlet)

Döntöttem. Blablám végső, teljes címe az lesz, hogy *Allah nem tartozik azzal, hogy igazságos legyen az evilági dolgokban*. Ja, hát bele is kezdek süket dumámba.

Na, kezdjük... először... Nevem Birahima. Kisnigger vagyok. Nem mer fekete vagyok és gyerek. Nem ám! Azért vagyok kisnigger, mer nem beszélek jól franciául. Ez van. Akkor is, ha az ember nagy, söt, öreg, söt, arab, kínai, fehér, orosz, söt, amerikai, ha az ember rosszul beszél franciául, aszmondják, kisniggeresen beszél, akkor is kisnigger. A köznapi francia törvénye teszi, az.

... Másodszor... A sulival nem jutottam valami messze, általános másodikba kimaradtam. Otthagytam az iskolapadot, mer mindenki aszonta, az iskola semmit se ér, annyit se, mint öreganyám fingja. (Fekete-afrikai bennszülött nyelven így mondják, ha valami semmit se ér.) Az iskola annyit se ér, mint öreganyám fingja, mer egyetemi diplomával nem bírsz elmenni ápolónak, de tanárnak se egy korrupt frankofón afrikai banánköztársaságban. (Banánköztársaság azt jelenti, látszatra demokratikus, de a valóságban a magánérdekek, a korrupció irányítja.) Az általános másodikat kijárni nem valami nagy szám. Tud az ember egy kicsit, de nem eleget; olyasmirehasonlít az ember, amire aszmondják a fekete-afrikai nigger bennszülöttek, hogy mindkét felén megsült lepény. Az ember már nem falusi, vad, akár a többi fekete-afrikai nigger bennszülött: érti a civilizált feketéket, a tubábokat, kivéve az olyan angolokat, mint a libériai-amerikai négek. De nem tudja a földrajzot, a nyelvtant, a ragozásokat, az osztást, a fogalmazást; nem tud könnyedén pénzt keresni, mint egy elbaszott korrupt ország állami alkalmazottja Guineában, Elefántcsontparton, satöbbi.

... Harmadszor... szemtelen vagyok, rendetlen, mint a bakkecske szakállá, és úgy beszélek, mint egy csirkefogó. Nem aszondom, mint a mi nyakkendőbe bújó fekete-afrikai nigger bennszülötteink, hogy merde! putain! salaud!*, malinké szavakat használok, hogy faforo! (Faforo! azt jelenti, az apám, az apa, vagy az apád fasza.) Gnamokodé (Gnamokodé! azt jelenti, fattyú, vagy fattyúság.) Walahé! (Walahé azt jelenti, Allah nevére.) A malinké az én fajtám. Az a fekete-afrikai nigger bennszülöttfajta, amelyikből sokan vannak Elefántcsontparttól északra, Guineában és a többi kibaszott banánköztársaságban, mint ott Gambia, Sierra Leone, satöbbi.

... Negyedszer... Bocsánatot szeretnék kérni, hogy így beszélek magukkal. Merthogy még gyerek vagyok. Tíz vagy tizenkét éves lehetek (két éve nagyanyám aszmonta, nyolc, anyám hogy tíz) és sokat beszélek. Egy jó gyerek hallgat, nem hablatyol. Nem jártatja a csőrét, mint a fügefafa ágán rikácsoló madár. Ez az, ami a nagy fehér szakállú öregembereknek

* francia káromkodások, kb. A francba! Bassza meg! Szemét!

való, ez az, amit a közmondás úgy mond, hogy a térd sohase hordja a kalapot, mikor a fej ott van arra a nyakon. Ez a szokás a faluban. De én régóta szarok a falu szokásaira, mer a helyzet az, hogy megjártam Libériát, sok embert megöltem kalasnyikovval (vagy kalassal), és jól belöttem magam kaniffal meg más kemény droggal.

... Ötödször... Ahhoz, hogy a szaros kupleráj életemet kábé normálisan, elfogadható franciasággal el tudjam mesélni, és ne gabalyodjak mindig csúnya szavakba, négy szótárt használok. Először is a Larousse és a Petit Robert, aztán a Jellegzetes fekete-afrikai francia kifejezések gyűjteménye, harmadszor pedig a Harrap's. Ezek a szótárak arra kellene, hogy kikeressem a csúnya szavakat, ellenőrizzem a csúnya szavakat, és hogy főleg megmagyarázzam őket. Meg kell magyarázni, mert sokféle ember fogja olvasni az én blablámát: tubáb gyarmatosítók (tubáb azt jelenti, fehér), vad néger afrikai bennszülöttek és frankofónok minden gabaritból (gabarit azt jelenti, fajta). A Larousse-ból és a Petit Robert-ből ki tudom keresni, le tudom ellenőrizni, el tudom magyarázni a fekete-afrikai nigger bennszülötteknek a franciaországi francia csúnya szavakat. A Jellegzetes fekete-afrikai francia kifejezések gyűjteménye a francia tubáboknak magyarázza meg az afrikai csúnya szavakat. A Harrap's a pidgin csúnya szavakat magyarázza meg minden frankofónnak, aki nem ért az égvilágon semmit a pidgin-ből.

Honnan szereztem ezeket a szótárakat? Hát ez hosszú történet, amit most nincs kedvem elmesélni. Nincs elegendő időm, nincs kedvem beleveszni a blablába. Ennyi az egész. A faforo (az apám valagát)!

... Hatodszor... Igazából nem vagyok helyes és aranyos, átkozott vagyok, mer bántottam az anyámat. A néger fekete afrikai bennszülötteknél, ha magadra haragítottad az anyádat és méreggel a szívében hal meg, akkor megátkoz téged, az átok ott ül rajtad. És semmi se működik veled, nálad.

Nem vagyok helyes és aranyos, mert több ember gnamája is üldöz (gnama egy néger fekete afrikai bennszülött csúnya szó, amit meg kell magyarázni a fehér franciáknak. A Jellegzetes fekete-afrikai francia kifejezések gyűjteménye szerint azt az árnyat jelenti, amely valaki halála után marad az illető után. Az árnyat, ami belső rossz erővé válik, ami annak okozóját követi, aki megölt egy ártatlan embert). Márpedig én sok ártatlan embert megöltem Libériában és Sierra Leonében, ahol ott voltam a törzsi háborúban, ahol gyerekkatoná voltam, ahol jól belöttem magam kemény drogokkal. Üldöznek a gnamák, szóval semmi se működik velem, nálam. Gnamokodé (a fattyú mindenit)!

Na, íme, bemutatkoztam hat pontban, semmivel se többen, teljes hús-vér testi valómban, meg szemtelen és nevetlen stílusommal is a „tollamban”. (Nem úgy kell mondani, hogy tollamban, hanem ezen felül. Azt, hogy ezen felül, el kell magyarázni a néger fekete afrikai bennszülötteknek, akik aztán semmit, de semmit nem értenek. A Larousse szerint az ezen felül azt jelenti, amit valami mellett még mondunk, pluszba.)

Ez vagyok hát; nem valami vidám kép. Most, hogy bemutatkoztam, már tényleg, de tényleg elkezdem a szaros, átkozott életem elmesélését.

Üljetek le és hallgassatok, írjatok le mindent, de mindent. *Allah nem tartozik azzal, hogy igazságos legyen az evilági dolgokban.* Faforo (az apám mindenit)!

Azelőtt, hogy Libériába kerültem, olyan gyerek voltam, aki nem félt semmitől, akire nem volt panasz. Mindenhol aludtam, mindenhol elcsórtam mindent, hogy megehessem. Nagyanyám napokig keresett: az ilyet hívják utcagyereknek. Mielőtt utcagyerek lettem volna, iskolába jártam. Azelőtt bilakoro voltam Togobala faluban. (Bilakoro azt jelenti a Jellegzetes fekete-afrikai francia kifejezések gyűjteménye szerint, nem körülmetélt fiú.) Az árkokban szaladgáltam, kimentem a mezőre, egerekre és madarakra vadásztam a bozótban. Igazi nigger fekete afrikai bozótlakó. Azelőtt kissrác voltam a kunyhóban a mamámmal. A kissrác a mama és a nagymama kunyhója között futkározott. Mindezek előtt négykézláb mászkáltam a mama kunyhójában. Azelőtt, hogy négykézláb mászkáltam, anyám hasában voltam. Azelőtt lehet, hogy a szélben voltam, lehet, hogy egy kígyóban, lehet, hogy a vízben. Az ember mindig valami, kígyó, fa, valami jószág, férfi vagy nő, mielőtt a mamája hasában lenne. Úgy hívják ezt, hogy élet az élet előtt. Végigéltem az életet az élet előtt. Gnamakodé (a fattyú mindenit)!

Az első dolog, ami a belsemben van... Helyes franciasággal nem azt mondjuk, a belsemben, hanem a fejemben. A dolog, ami a belsemben illetve a fejemben van, amikor az anyám kunyhójára gondolok, az a tűz, a parázs égése, a tűz maradványa. Nem tudom, hány hónapos lehettem akkor, mikor megparáztam az alkaromat. (Megparáztol azt jelenti a jellegzetes kifejezések gyűjteménye szerint, parázzson megsütni.) A mamám nem számolta az éveimet és a hónapjaimat; nem volt rá szabad ideje, mert mindig szenvedett, mindig sírt.

Elfelejtettem mondani maguknak valami alapvető dolgot, valami nagyon, örülten fontosat. A mamám a fenekén járt. Walahé (Allah nevére)! A két fenéke partján. A kezére és a bal lábára támaszkodott. A bal lába az vékony volt, mint egy pásztor botja. A jobb lába, amit úgy hívtak, hogy az ő széttrancsírolt kígyófeje, meg volt verve, meg volt rokkantva a fekély miatt. A fekély a Larousse szótáram szerint makacs seb, amiből bűdös lé folyik. Így hívják a lábón a sebet, ami sohasem gyógyul be és, megöli a beteget. Mama fekélyét régi szoknyába burkolt levelekkel kezelte. (Burkolt azt jelenti, belesomagolt.) A jobb lába mindig a levegőben lógott. Araszolva haladt előre, a fenekén, mint egy hernyó (az araszolva az olyan, hogy hirtelen megállást erőteljes elindulás követ), én négykézláb mentem. Emlékszek rá, el bírom mesélni. De nem szeretem elmondani mindenkinek. Mert ez titok; mert mikor ezt mesélem, reszketek a fájdalomtól a testemben égő parázslástól, akár egy félős. Én négy lábbon szaladtam, fordultam, ő követett engem. Gyorsabban mentem, mint ő. Ő követett engem, jobb lába a levegőben, a fenekén ment, araszolva, a karjaira támaszkodva. Túl gyorsan mentem, túl messzire, nem akartam, hogy elkapjanak. Belementem, beleestem az izzó parázsba. Az izzó parázs meg tette a dolgát, megsütötte a karomat. Megégette egy szegény gyerek karját, mert Allah nem tartozik igazságosnak lenni azokban a dolgokban, amit a földön tesz. A seb még mindig ott van a kezemen; még mindig ott van a hasamban, mondják a néger afrikaiak, és a szívemben. Még mindig ott van a szívemben és egész lényemben, mint az anyám szaga. Az anyám iszonytató szagai átítatták egész testemet. (Iszonytató azt jelenti, nagyon rossz, átítat azt jelenti, megnedvesít, ráfolyik, a Larousse szerint.) Gnamakodé (fattyú)!

Tehát, mikor aranyos gyerek voltam, gyerekkorom középpontjában a fekély volt, ami ette és pusztította az anyám jobb lábát. A fekély irányította anyámat. (Írányít, az valami helyen vezet.) A fekély irányította anyámat és mindannyiunkat. És anyám meg a fekélye között ott volt a tűzhely. A tűzhely, ami megparázsolta a karomat. A tűzhely füstölt, vagy fel volt szítva (felszítani az megkotorni a tűz paraszát, hogy feléledjen). A tűzhely körül kanarik. (Kanari azt jelenti, a sajátos kifejezések gyűjteménye szerint, kézzel csinált, égetett cserépváza.) És még több kanari, mindig kanarik tele forrázatokkal. (Forrázat, az az oldat, amit a forró víz növényekre tett hatása révén kapunk.) Forrázatok, amivel mostuk mama fekélyét. A konyhó mélyén újabb kanarik sorakoztak a fal mellett is. A kanarik és a tűzhely között volt az anyám és a fekélye a rongyba burkolva. Ott voltam én, és ott volt Balla, a varázsló, vadász és gyógyító is. Balla volt a mamám gyógyítója.

Jóvágású, nagyszerű alak volt. Nagyon-nagyon sok országot és dolgot ismert. Allah száz másik esélyt, hihetetlen tulajdonságokat és hatalmat adott neki. Egy megváltott volt, ahogy egy régi, felszabadított rabszolgát hívnak a Larousse szerint. Donson ba volt, ami azt jelenti, hogy olyan vadászmeister, aki már pusztított el fekete nagyvadat és rossz szellemet, a jellegzetes kifejezések gyűjteménye szerint. Kafr volt. Azt az embert hívják így, aki megtagadja a muzulmán vallást, és telis-tele van fétisekkel, a jellegzetes kifejezések gyűjteménye szerint. Megtagadta bálványainak elégetését, tehát nem muzulmán, nem imádkozik ötször naponta, nem böjtöl évente egy hónapot. Ha meghal, egy muzulmánnak se szabad elmennie a temetésére, és nem szabad majd a muzulmán temetőbe temetni. És mindenkinek szigorúan tilos (szigorúan azt jelenti, kötelező, ami semmit nem enged meg) abból az állatból enni, amit ő vágott le.

Balla volt az egyetlen Bambara (Bambara azt jelenti, ellenszegülő), az egyetlen kafr a faluban. Mindenki félt tőle. A nyaka, a karja, a haja és a zsebe telis-tele volt grigrivel. Egy falubeli se mehetett be hozzá. De valójában éjjel, sőt néha nappal is mindenki bejárt a konyhájába, mert varázslással, hagyományos orvoslással, mágiával s még ezer más külön (külön azt jelenti, hogy túlságosan meghaladja a mértéket) dologgal foglalkozott.

Mindazt, amit itt elbeszélék és összehordok (összehordani annyi, mint marhaságot csinálni vagy mondani), elkarattyolok, azt tőle tanultam. Örök köszönet jár a karitéfának (vajfának?), amely alatt sok jó gyümölcsöt szedegettünk össze az esős évszakban. Én sose leszek hálátlan Ballával szemben. Faforo (az apám mindenségít!) Gnamokodé (fattyú)!

A mamám konyhójából két ajtó nyílt: a nagy ajtó a családi udvarházra, a kis ajtó meg a belső udvarra. Négy lábon másztam, bele mindenbe. Néha ráestem a fekélyére. Üvöltött a fájdalomtól. A fekély vérzett. Mama úgy üvöltött, akár egy hiéna, akinek a lába egy nagy farkascspadába szorult. Sírt. Nagyon sok könnye volt, mindig könnyes volt a szeme mélyedése, és a rengeteg zokogás állandóan fojtogatta a torkát.

“Hagyd a könnyeket, ne zokogj, mondogatta a nagymamám. Mindannyiunkat Allah teremt a magunk szerencséjével, szemével, természetével és kínjaival. Téged a fekély fájdalmival együtt szült a világra. Neked azt adta, hogy egész földi életedet egy konyhóban, egy tűz-

* Az arab „Allahu akbar” ferdített változata, afrikai akcentusú kiejtéssel

hely mellett, a gyékényen éld le. Mondjuk újra, Allah kubaru! Allah kubaru!® Allah nem ok nélkül bánt. Azért kínoz most a földön, hogy megtisztítson és holnap a mennyországot, az örök boldogságot adja neked."

A mamám pedig letörölte könnyeit, visszatartotta a zokogását. Újrakezdtek a játékunkat, ismét kergetőzni kezdtünk a kunyhóban. És egy újabb reggelen megint abbahagyta a játékot, elkezdett sírni a fájdalomtól, fojtogatta a zokogás.

„Ahelyett, hogy panaszkodnál, Allah kubaruhoz kellene imádkoznod! Allah kubaru. Meg kell köszönnöd Allahnak a jóságát. Itt a földön egyszer véget érő kínokkal sújtott. A pokolénál ezerszer kisebb kínokkal. A pokol kínjainál, melyektől a többi kárhozatra ítélt, hitetlen és gonosz ember időtlen időkig fog szenvedni.”

Ezt nagymama mondta, és arra kérte az anyukámat, hogy imádkozzon. Az anyukám megint letörölte a könnyeit, és imádkozott nagymamával.

Amikor megparáztam a karomat, a mamám nagyon-nagyon sírt, a torkát és a mellkását szétvetette a zokogás. Nagyanyám és az apám mindketten bejöttek. Mindketten megharagudtak, és megszidták az anyukámat.

„Ez újabb próbája Allahnak (próba azt jelenti, ami által meg lehet ítélni valaki értékét). Az, hogy Allah még nagyobb balsorssal ver meg itt a földön, azért van, hogy még több boldogságot adhasson neked az ő mennyországában.”

A mamám letörölte a könnyeit, visszafojtotta a zokogását, és imákat mondott nagymamámmal. Aztán a mamám és én újrakezdtek a játékunkat.

Balla mindig azt mondta, hogy egy gyerek nem hagyja oda az anyja kunyhóját holmi fingszag miatt. Én sohase tartottam az anyukám szagától. A kunyhóban mindenféle bűdösség volt. Fing, szar, pisi, a fekély fertőzése, a füst keserősége. És Ballának, a gyógyítónak a szaga. De én nem éreztem, nem volt hányingerem tőle. A mamám és Balla szaga még jót is tett nekem. Hozzászoktam. Ebben a szagban jobban ettem, jobban aludtam. Ezt hívják a természetes környezetnek, melyben minden élőlény él; az anyukám kunyhója a maga szagával az én természetes környezetem volt.

Kár, hogy nem tudjuk, milyen volt a világ a születésünk előtt. Reggelente megpróbálom elképzelni, milyen lehetett a mamám a körülmetélése előtt, hogyan énekelt, táncolt és járt a körülmetélése előtt, mikor még fiatal, szüzlány volt. Nagymama és Balla azt mondták nekem, hogy olyan szép volt, mint egy gazella, mint egy gouro maszk. Én mindig fekvé vagy a fenekére támaszkodva láttam őt, lábon állva sohasem. Biztosan izgató és ellenállhatatlan volt. Mert még harminc, szarban és bűzben, füstben, kínok és könnyek közt töltött év után is maradt valami elbűvölő az arca vájatában. Amikor az arca vájata nem könnyekkel volt teli, akkor fényben pompázott. Olyasmi volt, mint egy elveszett, csorba gyöngy (csorba azt jelenti, a felszínén sérült). Olyan elrohadt szépség, mint amilyen a jobb lába volt, olyan fény, ami nem látszott többé a kunyhó füstjében és bűzében. Faforo! Wahah!

Amikor a mamám még fiatal, kívánatos és szűz volt, Bafitininek hívták. Balla és a nagymamám azután is Bafitininek hívta, mikor már teljesen lerobbant és rohadt volt. Én, aki mindig csak a különböző színű- és formájú végső romlásnak ebben a siralmas állapotában lát-

tam, mindig csak Ma-nak hívtam, minden egyéb flanc nélkül. Az, hogy Ma, a hasamból jött, ahogy az afrikaiak mondják, vagy a szívemből, ahogy a franciaországi franciák.

Nagymama azt mondja, hogy Ma Siguiriben született. Ez egyike volt a tetves helyeknek Guineában, Elefántcsontparton, Sierra Leonében, ahol a csákányos, követ törő emberek aranyat találnak. Nagypapa ismert aranykereskedő volt. Mint minden gazdag kereskedő, sok-sok feleséget, lovat, tehenet és nagy, kikeményített bubut* vásárolt. A feleségek és a tehenek sok fiat szültek. A feleségeknek, a gyerekeknek, a borjaknak, a családoknak, a jószágnak és az aranyak sok-sok udvarházat vett és épített. Nagypapának minden barakkfaluban volt udvarháza, ahol a kalandor aranykereskedők működtek.

A nagymamám nagypapa első felesége volt, első gyerekeinek anyja. Ezért küldte el őt nagypapa a faluba, hogy irányítsa a családi udvarházat. Nem hagyta ott az aranybányászfalvakban, ahol sok tolvaj, gyilkos, csaló és aranynepper volt.

A másik dolog, ami miatt nagymama a faluban maradt, az az volt, hogy a mamám ne haljon meg hirtelen szívrohamban és a fekély végleges elhatalmasodásában. Mama mindig azt mondta, hogy a fájdalom biztosan aznap éjszaka fogja megölni, amikor nagymama otthagya őt, hogy elmenjen megkeresni a nők lemészárlóit az aranyásók barakkfalujában, ott, ahol nagypapa üzletelt.

Nagymama nagyon szerette az anyukámat. De azt nem tudta, mikor született, még azt se tudta, a hétnek melyik napján jött a világra. Azon az éjszakán, mikor a mamámat szülte, túlságosan el volt foglalva. Balla elmagyarázta nekem, hogy ennek semmi jelentősége, és hogy senkinek se fontos, hogy tudja a saját születési helyét és idejét, mivelhogy mindannyian megszülettünk valahol és valamikor, és mindannyian meg is halunk valahol és valamikor, hogy aztán mindannyiunkat ugyanaz a homok fedjen el, megtérjünk őseinkhez, megismerjük Allah végső ítéletét.

Azon az éjjelen, mikor az anyukám született, a nagymamám túlságosan el volt foglalva, a rossz előjelek miatt is, amelyek mindenhol fel-felbukkantak az univerzumban. Azon az éjjelen túl sok rossz előjel volt az égen és a földön, úgymint a hiénák üvöltése a hegyekben, a baglyok huhogása a kunyhók tetején. Mindez azt jelezte, hogy a mamám élete szörnyen, szerencsétlenül szerencsétlen lesz. Szaros, szenvedéssel teli, átkozott, satöbbi egy élet.

Balla azt mondta, hogy hoztunk áldozatokat, de nem eleget ahhoz, hogy lezárjuk a mamám egész végzetes sorsát. Az meg nem szükségszerű, hogy az áldozatokat Allah és az ősök szellemei mindig elfogadják. Allah azt csinál, amit akar, nem kell, hogy áldását adja (áldását adja azt jelenti, beleegyezik) a szegény emberek minden imájára. A szellemek azt csinálnak, amit akarnak; nem kell, hogy figyelmet fordítsanak az imádkozók minden rinyálására.

Nagymama imádott engem, Birahimát, akár egy kedvencet. Minden unokájánál jobban szeretett. Ha valaki egy darab cukrot, finom, édes mangót, papayát vagy tejet adott neki, az az enyém lett, csak az enyém: soha nem ette meg. A kunyhója sarkában dugta el és nekem adta, ha leizzadva, fáradtan, szomjasan, éhesen bementem úgy, mint egy igazi rossz utca-
gyerek.

* bubu: hosszú, tógyszerű afrikai viselet.

Az anyukám, mikor fiatal volt, szűz és gyönyörű, mint egy ékszer, egy olyan faluban élt, ahol nagypapa arannyal kereskedett, és ahol sok aranynepper bandita tanyázott, akik megerőszkolták, aztán lemészárolták a még körülmetéletlen kislányokat. Ezért is nem várt vele sokáig. Az első harmattan után rögtön visszatért a faluba, hogy részt vegyen a hajadon lányok körülmetélésén és beavatásán, amely egy évben egyszer volt, amikor északi szél fúj.

Senki se tudta előre Togobala falujában, melyik mezőn (savane) lesz a körülmetélés. Az első kakasszóra a lányok előjönnek a kunyhókból. Aztán leu leu sorban (leu leu sorban azt jelenti, egyesével, sorban egymás után) bemennek a bozótba, és csendesen mendegélnek. Pontosan abban a pillanatban érnek a körülmetélés helyszínére, mikor a nap felkel (pirkad, poindre). Nem kell ott lenni a körülmetélés helyén ahhoz, hogy tudjuk, valamijét levágják ott a lányoknak. Az anyámnak levágták ott valamijét, és a vére sajnos csak folyt szakadatlan. Úgy folyt a vére, mint a viharban megáradt folyó. Minden társánál elállt a vérzés. Mamának tehát meg kellett volna halnia (meghalt volna) a körülmetélés helyén. Így van ez, ez az ár, amit fizetni kell minden évben, minden körülmetélési ceremónián, a bozót szelleme elvisz egy lányt a körülmetéltek közül. A szellem megöli, áldozatként tartja magánál (garde). Ott temetik el a bozótban, a körülmetélés helyén. Sohasem csúnya lány ő, hanem a legszebbek közül való, a legszebb körülmetéltek közül. A mamám a legszebb lány volt az ugyanolyan korúak közül; ezért választotta őt a szellem, hogy ott tartsa meghalni.

A körülmetélő varázslónő (boszorkány) a bambara fajtából származott. A mi vidékünkön, Horoduguban kétféle emberfajta van: a bambarák és a malinkék. Mi, a Kourouma, Cissoko, Diarra, Konaté stb. családok malinkék vagyunk, diulák, muzulmánok. A malinkék idegenek; régesrég jöttek ide a Niger folyó völgyéből. A malinkék derék emberek, akik meghallgatták Allah szavait. Naponta ötször imádkoznak, nem isznak pálmabort, nem esznek disznóhúst, sem olyan vadat, amit egy kafr fétiscsináló (féticheur) vágott le, mint Balla. A többi falu lakói bambarák, bálványimádók, kafrok, hitetlenek, fétiscsinálók (féticheur), boszorkányok. A bambarákat néha hívják még lobiknak, szenufóknak, kabiéknak stb. A gyarmatosítás előtt meztelenek voltak. Meztelen embereknek hívták őket. A bambarák az igazi őslakók, a föld igazi ősi gazdái. A körülmetélő bambara fajtából való volt. Úgy hívták, Moussokoroni. Moussokoroninak, amikor meglátta, hogy az anyukám vérzik, haldoklik, megesett a szíve rajta, mert a mamám bizony nagyon-nagyon szép volt. A bálványimádók közül sok nem ismeri Allahot és nagyon-nagyon rossz ember, de néhányan jók. A körülmetélőnek jó szíve volt, hát cselekedett. Varázslataival, a bálványokhoz való könyörgéssel, imáival vissza tudta ragadni a mamámat a bozót gyilkos szellemétől. A szellem elfogadta a körülmetélőnek könyörgéseit és imáit, így a mamám vérzése elállt. Megmenekült. Nagypapa és nagymama meg mindenki nagyon örült a faluban, mindenki meg akarta jutalmazni, busásan meg akarta fizetni a körülmetélőnőt, de ő nem fogadta el. Egyáltalán nem fogadta el.

Nem fogadott el se pénzt, se jószágot, se kóladiót, se kölest, se bort, se ruhát, se kaorit (a kaori az Indiai-óceánból származó kagyló, ami nagy szerepet játszott és játszik még ma is a hagyományos életben, egyebek között fizetőeszközként használják). Azért, mert nagyon-nagyon szépnek tartotta a mamámat, és a fiához akarta adni feleségül.

A fia vadász volt, kafr, varázsló, bálványimádó, fétiscsináló, egy kafr, akihez soha nem szabad feleségül adni egy hívő muzulmán, Korán-olvasó lányt, amilyen a mama. A faluban mindenki nemet mondott.

Mamát az apámhoz adták feleségül. Azért, mert az apám a mama unokatestvére volt, azért, mert a falu imámjának a fia volt. A körülmetélő varázslónő és a fia, aki szintén varázsló volt, erre mindketten nagyon megharagudtak, igen-igen megharagudtak. Átkot, korotét (koroté, a jellegzetes kifejezések gyűjteménye szerint, a célszemély elleni távolra ható mérget jelent), dzsibót (a dzsibó rontó hatású fétist jelent) szórtak a mamám jobb lábára.

Mikor mama férjhez ment és elkezdte kihordani az első terhességét, egy fekete pont, egy egész kis fekete pontocska nőtt a jobb combján. A fekete pont elkezdett fájni. Kiszúrták neki, majd egy kis seb lett rajta. A sebecskét kezelték, de nem gyógyult be. Viszont elkezdte rágni a lábát, a lába szárát.

Nem vesztegették az időt, és egyből benéztek Ballához, elmentek a varázslókhöz, látnokokhoz, marabukhoz. Mindegyik azt mondta, hogy a körülmetélőnő meg a fia szórták rá az átkot. Elmentek a körülmetélőnő meg a fia falujába. De már túl késő volt.

Időközben a körülmetélőnő már meghalt, meghalt, mert öreg volt, el is temették. A fia, a vadász, rossz ember volt, semmit sem akart meghallani, megérteni, elfogadni. Valóban rossz ember volt, mint egy igazi bálványimádó, Allah ellensége.

Mama megszülte a nővéremet. Mikor a nővérem már tudott járni, és elmehetett vásárolni, a seb pedig továbbra is rohadt, mamát bevitték a járási kórházba. Ez a függetlenség előtt volt. A kórházban volt egy fehér orvos, egy tubáb, három csillaggal a vállapján, egy afrikai orvos, akinek nem volt vállapja, egy szanitéc-ápoló, egy szülésznő meg sok egyéb fekete, akik fehér köpenyt viseltek. Az összes fehér köpenyes fekete a gyarmat kormányzója által fizetett tisztviselő volt. De azért, hogy egy tisztviselő jól bánjon a beteggel, a beteg egy tyúkot adott a tisztviselőnek. Afrikában mindig is ez volt a szokás. Mama öt tisztviselőnek adott tyúkot. Mindannyian jól bántak mamával, mindannyian jól kezelték. De mama sebe a kötéssel és a permanganáttal ahelyett, hogy begyógyult volna, továbbra is nagyon vérezett és igen-igen rohadt. Az orvos-százados azt mondta, hogy megoperálja mama lábát, térdből levágja az egész rohadt részt, odadobja a szeméttelapi kutyáknak. Szerencsére a szanitéc-ápoló, akinek mama adott egy tyúkot, az éjjel bejött figyelmeztetni mamát.

Azt mondta neki, hogy az ő betegsége nem fehérnek, hanem vad fekete, afrikai niggernek való betegség. Olyan betegség, amit az orvostudomány, a fehér ember tudománya nem tud meggyógyítani. „A te sebedet afrikai gyógyító varázslata tudja beforrasztani. Ha a százados megoperálja a lábad, meg fogsz halni, egészen meg fogsz halni, teljesen meg fogsz halni, mint egy kutya” – mondta a szanitéc-ápoló. Az ápoló muzulmán volt, ezért nem hazudhatott.

Nagypapa felbérelt egy számárhajcsárt. Az éj leple alatt a holdvilágban a számárhajcsár és Balla, a gyógyító elmentek a kórházba, és elrabolták mamát, mint a banditák. Napkelte előtt messze vitték a bozótba, elrejtették egy fa alatt a sűrű erdőben. A százados méregbe gurult, katonai egyenruhában állított be a faluba, az összes csillagjával és kíséretével. A falu minden kunyhójában keresték mamát. Nem találták meg, mivel a faluban senki nem tudta, hol bújtatták el a bozótban.

Mikor a kapitány és kísérete elment, Balla, a gyógyító meg a számárhajcsár előjöttek az erdőből, mama pedig hazament a konyhójába. Folytatta az araszoló fenéken járást. Faforo (az apám mindenit)!

Most már mindenki meg volt győződve, hogy mama fekélye egy fekete afrikai bennszülött betegség, és semmilyen fehér európai nem tudja kezelni, csakis bennszülött fétiscsináló varázsló orvossága. Összegyűjtöttünk hát kóladiót, két tyúkot, egy feketét és egy fehérét meg egy marhát. Ezt az összes áldozati tárgyat a körülmétélőnő fiának akartuk vinni, aki az anyjával féltékenységből átkot, korotét szórt az anyám jobb lábára. Bocsánatot kért mentünk hozzá, hogy visszavonja az átkot, a dzsibót. Készen álltunk.

De kora reggel általános meglepetésre három öregembert látunk jönni a körülmétélőnő falujából. Három igazi öreg, nem muzulmán fétiscsináló volt az. A bubujuk undorító, szutykosak-mocskosak voltak, mint a hiéna ánusza. Úgy ropogtatták a kóladiót, hogy ket-tejüknek sima (csupasz) volt az állkapcsa, akár a csimpánz ülepe. A harmadiknak is sima volt az állkapcsa, kivéve az alsót, amelyből két zöldes kampó emelkedett ki fétisként. Anynyi bagót rágtak, hogy a szakálluk vöröslött tőle, akár a mama konyhójában lakó kövér patkánynak a szőre, nem pedig fehérlett, mint az öreg muzulmánoké, akik ötször mosakodnak naponta. Csigák módjára mentek, botra támaszkodva. Kóladióval jöttek, két tyúkkal, egy fehérrel, egy feketével meg egy marhával. Azért jöttek, hogy bocsánatot kérjenek az anyámtól. Merthogy a varázslónő fia, a nagyon gonosz vadász is meghalt. Egy (óriás) kafferbivalyt akart megölni a puskájával a bozót mélyén. A bivaly felöklelte, aztán felhajította, s mielőtt földre dobta és teljesen megölte volna, összetaposta úgy, hogy a belei (és a belső szervei) a sárba ömlöttek.

Annyira förtelmes és meglepő volt ez, hogy az emberek elmentek a látnokokhoz s a biztos szavú jósokhoz. És az összes látnok és jós azt mondta, hogy a veszedelmes bivaly nem más volt, mint a mamámnak, Bafitininek az avatárja (ez azt jelenti, színeváltozása, metamorfózisa). Vagyis hogy a mamám volt az, aki veszedelmes bivallyá változott át. A mamám ölte és ette meg a körülmétélőnőnek és a fiának a lelkét (a lélekező a halál okozóját jelenti, akiről úgy tartják, hogy elfogyasztotta áldozatának életerejét, a jellegzetes kifejezések gyűjteménye szerint). A mamám volt a legnagyobb varázslónő az egész vidéken: varázslata erősebb volt, mint a körülmétélőnőé és a fiáé. Ő volt a feje a falu összes lélekező varázslójának. Minden éjjel a többi varázslóval ette a lelkeket és a saját lába fekélyét. A sebe ezért nem tudott sohasem begyógyulni. Senki a világon nem tudta meggyógyítani a rohadó fekélyt. Maga az anyám volt az, aki a fenékén, jobb lábát a levegőbe emelve akart járni egész életében, mert éjjelenként mások lelkét szerette enni és felfalni a rohadt sebét. Walahé (Allah nevére)!

Amikor mindezt megtudtam, rájöttem az anyám boszorkányságaira, amikor megláttam, hogy eszi a rohadt lábát, annyira meglepődtem, elképedtem, hogy sírtam, nagyon-nagyon sírtam, négy napon és éjjelen keresztül. Az ötödik nap reggelén otthagytam a konyhót, azaz az elhatározással, hogy többet nem eszek a mamámmal. Annyira, de annyira undorító-nak találtam őt.

Utcagyerek lettem. Igazi utcagyerek, aki a kecskével alszik, és aki innen-onnan elcsór valamit enni az udvarházakból és a mezőn.

Balla és nagymama eljöttek értem a bozótba és hazavittek. Letörölték a könnyeimet; arra kértek, hűtsem le a szívemet (lehűteni a szívet azt jelenti, csillapítani a haragját, a kínját) és azt mondták, hogy mama nem varázsló, nem lehet varázsló. Mert ő muzulmán. Az öreg nem muzulmán bambarák megrögzött hazudozók voltak.

Nemigen győzött meg az, amit Balla és nagymama mondtak; már túl késő volt. A fingás, ami elhagyja a feneket, már nem megy vissza soha. Ezután is a szemem sarkából néztem a mamámat, gyanúval és bizonytalansággal a hasamban, ahogy az afrikaiak mondják, a szívemben, ahogy a franciák mondják. Félttem, hogy egy napon megeszi a lelkeket. És ha megették a lelkeket, nem élhetsz tovább, meghalsz betegségben vagy balesetben. Akármilyen halálos dologban, gnamokodé (fattyúság)!

Amikor mama meghalt, Balla azt mondta, hogy őt nem eszik meg a varázslók. Mert ő, Balla látnok volt, fétiscsináló, aki kiszúrta a varázslókat, aki ismerte a varázslókat. Nagymama elmagyarázta, hogy mamát Allah ölte meg a fekélyvel és a sok-sok könnyel, amit hullajtott. Mert ő, Allah az égből, azt csinál, amit akar; nem tartozik igazságosnak lenni minden evilági dologban.

Ettől a naptól kezdve megtudtam, hogy megbántottam a mamámat, nagyon megbántottam. Bántottam egy rokkantat (mozgássérültet). A mamám semmit se mondott nekem, de rosszasággal a szívében halt meg. Én viseltem az átkát, a kárhozatát. Semmi jót nem fogok tenni a földön. Semmit sem fogok érne ezen a földön.

Később talán majd beszélek a mamám haláláról. De nem kötelező vagy elengedhetetlen dolog beszélni róla, ha nincs kedvem. Faforo (azapafaszát)!

Az apámról semmit se mondtam még maguknak. Morynak hívták. Nem szeretek az apámról beszélni. Csak fájdalmat okoz a szívemben és a hasamban. Mert anélkül halt meg, hogy fehér szakálla lett volna, mint az öreg bölcseknek. Nem beszélek sokat róla, mert nem ismertem nagyon. Nem voltam vele sokat, mert még akkor kipurcant, mikor én még négy lábon csúsztam-másztam. Ballával, a gyógyítóval voltam mindig, őt szerettem. Szerencsére Balla, a gyógyító sok-sok dolgot tud. Ismeri a varázslást és nagyon-nagyon sokat utazott vadászként Elefántcsontparton, Szenegálban, sőt még Ghánában és Libériában is, ahol a feketék amerikai feketék, s ahol a bennszülöttek a pidgint beszélnek. Ott úgy hívják az angolt.

Issa az én nagybácsim, így hívják az ember apjának a fivérét. Az apám halála után mamának Issaé kellett volna lennie, neki kellett volna automatikusan feleségül venni mamát. Ez a szokás a malinkéknál.

A faluban azonban senki nem egyezett bele, hogy mamát Issához adják. Mert ő soha nem látogatta meg mamát a konyhójában; nem foglalkozott soha velem, és mindig gonosz módon kritizálta az apámat, a nagyanyámat és a nagyapámat. A faluban senki se szerette Issa nagybácsit. Senki se akart hallani arról, hogy betartsák a szokást. Issa nagybácsinak pedig a maga részéről nem kellett egy olyan nő, aki a fenekén jár, és akinek a rohadó lába folyton a levegőben lóg.

Mivelhogy az olyan hitű muzulmánoknak, mint a mamám, a Korán és a vallás törvénye megtiltja, hogy egy tizenkét holdhónapos éven keresztül kóladióval megpecsételt házasságban éljen (a kóladió a kólafa fogyasztásra alkalmas magját jelenti, melyet élénkítő hatása miatt fogyasztanak. A kóladió a hagyományos társadalom rituális ajándékát alkotja), a ma-

mámnak beszélnie kellett, meg kellett mondani, mit akar, választania kellett:

Elmondta nagymamának, hogy éjjel-nappal mindig Balla volt ott a kunyhójában, Ballával, a gyógyítójával és fétiscsinálójával akarja magát kóladióval összekötni. Mindenki kiabált és ugatott, akár a veszett kutyák, mindenki ellene volt, mert Balla egy fétiscsináló bambara volt, aki nem imádkozott naponta ötször, nem böjtölt. Nem vehetett tehát feleségül egy hitű muzulmán nőt, mint az anyám, aki napjában ötször pontos időben imádkozik.

Palabrákat tartottak és felolvastak a Koránból. Hogy rövidre fogják a hosszú palabrákat, elmentek az imámhoz. Így hívják azt a fehér szakállú öregembert, aki mindenki előtt imádkozik pénteken, ünnepnapokon, sőt, ötször napjában. Az imám arra kérte Ballát, hogy mondja el többször, hogy „Allah kubaru és bisszimilaj”*. Balla pedig egyetlenegyszer elmondta, hogy „Allah kubaru és bisszimilaj”, és mindenki beleegyezett a kóladióval szentesített egybekelésbe Ballával.

Így lett Balla az én sógorom. Így hívják az anyánk második férjét. Balla és mama fehér (biankó) házasságot kötöttek.

Ha az összeházasodott nő és férfi sohasem szeretkezik, azt mondják, fehér házasságot kötöttek, akkor is, ha feketék és feketébe vannak öltözve. A házasság két okból is fehér volt. Ballának túl sok grigri lógott a nyakán, a karján és az övén, és sohasem akart levetkőzni egy nő előtt. És még ha le is vette volna az összes fétist, akkor se tudott volna gyereket csinálni. Azért, mert nem ismerte az apám technikáját. A papámnak nem volt ideje rá, hogy megtanítsa azt az akrobatikus módszert, hogy jól rá tudjon hajolni mamára, hogy gyereket csináljon, mivel hogy mama a fenekén járt, a fekélytől rohadó jobb lába pedig a levegőben lógott.

Az apám három gyereket csinált az anyámnak. Mariam nővéremet és Fatouma nővéremet. Az apám nagygazda volt és derék hívő ember, aki jól tartotta mamámat. Nagymama azt mondta, hogy az apám mindazon jó ellenére halt meg, amit a földön tett, mert senki se fogja megtudni soha Allah törvényeit, és a mennyek Mindenhatója szarik az egészre, azt csinál, amit akar, nem tartozik azzal, hogy igazságosan tegyen mindent, amiről elhatározza, hogy megvalósítja itt lenn a földön.

A mamám azért halt meg, mert Allah így akarta. A muzulmán hívő nem mondhat, nem vethet szemére semmit Allahnak, azt mondta az imám. Hozzátette még, hogy a mamám nem varázslat, hanem a fekélye miatt halt meg. A lába azért rohadt továbbra is, mert nem volt már senki, aki a körülmételőnő és a fia halála után meg bírta volna gyógyítani, meg hogy az ő betegsége nem a fehér ember rendelőjében kezelendő betegség volt. Meg azért is, mert az idő, amit Allah kijelölt számára ezen a földön, véget ért.

Az imám elmondta még, hogy nem igaz, amit a szutyok öregemberek jöttek elmesélni. Nem igaz, hogy mama saját maga boszorkányságából evett éjjelente a rohadó sebből. Ez lehűtötte szívemet, és ismét nekifogtam siratni az anyámat. Az imám azt mondta, hogy nem voltam jó fiú. A falu imámja az a nagy fehér szakállú marabu, aki péntekenként tizenhárom órákor a nagy imát vezeti. Ezért kezdtem én igen-igen sajnálkozni.

És ez még most is fáj nekem, égeti a szívemet, mikor mama halálára gondolok. Mert né-

* Az arab ‚Bismillah‘ (Allah nevében) ferdített változata.

ha azt mondom magamban, hogy mama talán nem volt lélekevő varázsló, és visszaemlékszem az éjszakára, mikor bevégezte.

Mikor mama nagyon-nagyon elkezdett rohadni, a végsőig rohadni, magához hívott és a jobb kezével nagyon erősen szorította a bal karomat. Nem tudtam lelépni, hogy az utcán csavarogjak aznap éjjel. Ott aludtam a gyékényen, mama pedig az első kakaskukorékoláskor visszaadta lelkét a teremtőnek. Reggel pedig mama ujjai annyira rászorultak a karomra, hogy Balla, nagymama és egy másik nő kellett hozzá, hogy elszakítsanak az anyámtól. Walahé (Allah nevére)! Ez így igaz.

Mindenki sokat sírt, mert mama nagyon sokat szenvedett itt, ezen a földön. Mindenki azt mondta, hogy mama egyenesen fel, Allah jó mennyországába jut, mert itt a földön minden sorscsapást és szenvedést megélt, és Allah nem tudott már semmilyen más sorscsapást és szenvedést rendelni számára.

Az imám azt mondta, hogy a lelke jó lélek lesz, olyan lélek, amely jól megvédi majd az élőket a sorscsapásoktól és minden balvégzettől, olyan lélek, amelyet imádni kell, és meg kell idézni. Mama most a Paradicsomban van; nem szenved többet, mindenki örül itt a földön. Kivéve engemet.

Mama halála fáj nekem, nagyon fáj még. Azért, mert a vén kafrok kijelentései hazugságok voltak, mert megrögzött hazudozók voltak. Én pedig rossz és gazember fiú voltam. Megsértettem mamát, sebbel a szívében halt meg. Meg vagyok hát átkozva, mindenhova cipelem magammal az átkot, akárhová megyek. Gnamokodé (a fattyú mindenit)!

Az anyám temetésének hetedik és negyvenedik napjára (a hetedik és kilencedik nap a jellegzetes kifejezések gyűjteménye szerint az elhunyt emlékére rendezett ceremóniát jelent) eljött Mahan nagynéném Libériából.

Mahan Mamadounak a mamája. Ezért mondják, hogy Mamadou az én unokatestvérem. Mahan nagynéném Libériában élt, távol az erdőben vezető úttól, egy folyón túl. Oda menekült a második férjével, mert az első férje, Mamadou unokatestvérem apja, vadászmester volt. Vadászmester, aki csak kiabált, szitkozódott, késsel és puskával fenyegetőzött. Ez az, amit durva embernek hívnak; Mamadou papája, a vadászmester egy nagy(darab) durva ember volt. A nagynénimnek a vadászmestertől született Férima unokanővérem és Mamadou unokafivérem. A vadászmesternek, Mamadou apjának a neve Morifing volt. De Morifing úgy szidta, verte és fenyegette a nagynénémet, annyira, de annyira, hogy egy napon a nagynéném elment. Elmenekült.

Sehol a világon egy feleség nem hagyhatja oda a férje ágyát, akkor se, ha a férj szidja, veri és fenyegeti a feleségét. A nőnek sosincs igaza. Ezt hívják női jogoknak.

Ez még a függetlenség előtt volt. A nagynénémet berendelték a fehér alsztályparancsnok irodájába. A női jogokra való tekintettel a két gyereket elvették az anyjuktól, és az apjukra bízta. Azért, hogy megakadályozzák, hogy a nagynéném elloppja és lássa a gyerekeit, az apjuk Elefántcsontpartra küldte őket. Mamadou unokatestvéremet a nagybátyjára, egy nagydarab ápolóra bízta. Az ápoló a fehér iskolába küldte az unokatestvéremet ott, Elefántcsontparton.

Abban az időben nem sok iskola volt, és a tanulás még hasznos dolog volt. Emiatt Mamadou bizony nagy ember lehetett volna. Akár doktor is.

Dacára annak, hogy a gyarmati hivatalnok a női jogok értelmében a válást kimondta, dacára annak, hogy a két gyerek Morfingnál volt, a durva vadász tovább kereste a nagynéném és második férjét. Éjszakánként néha felébredt, a levegőbe lőtt a puskájával és azt mondta, mindkettőjüket megöli, mindkettőt megöli, ha meglátja őket, mint az őzeket. A nagynéném és a férje ezért mentek el messzire minden francia gyarmattól, mint Guinea vagy Elefántcsontpart, hogy Libéria erdeibe meneküljenek, ami a fekete amerikaiak gyarmata, és ahol a francia nőjogi törvényeket nem alkalmazzák. Mert az angolt, amit ott beszélnek az emberek, pidginnek hívják. Faforo!

Az anyám temetésének idején tehát a durva vadász nem volt a faluban. Szokása volt, hogy több hónapra elhagyta a falut és messzire ment, másik országokba, ahol folytatta a durvaságát, egy csomó vadállatot megölt, hogy eladja a húsvatát. Ezzel kereskedett, ezzel foglalkozott. A távolléte miatt jött nagynéném a faluba, hogy segítsen mindannyiunknak, nagymamának, Ballának és nekem, megsíratni anyám halálát.

Nagynéném faluba érkezése után három héttel nagy családi palabrát tartottak nagypapa kunyhójában (palabra azt jelenti, időközönkénti rendes gyűlés, ahol függőben lévő ügyeket vitatnak meg). A palabrán nagypapa, nagymama, a nagynéném, más nagynénik és nagybácsik gyűltek össze. A malinké családi törvények alapján úgy döntöttek, hogy a mamám halála után a nagynéném lesz a második anyám. A második anyát gyámnak is nevezik. A nagynénémnek, a gyámnak kellett etetni és ruházni, és csak neki volt joga, hogy megverjen, szidjon, és jól neveljen.

Úgy döntöttek, hogy Libériába kell mennem a nagynéném-gyámmal, mert a faluban nem jártam se a francia, se a koranikus iskolába. Csavarogtam, mint egy utcagyerek, vagy vadászni mentem Ballával a bozótba, aki ahelyett, hogy Allah szavaira okított volna a Koránból, megtanította nekem a vadászatot, a fétist és a varázslást. Nagymama ellene volt mindennek, el akart távolítani engem, eltávolítani Ballától, hogy ne legyek bambara, hitetlen fétiscsináló, hanem igazi malinké maradjak, aki rendesen elvégzi a napi öt imáját.

Nagymama, hogy meggyőzzön, és arra bátorítson, hogy hagyjam ott Balla sógoromat, azt mondta, hogy ott, Libériában, a nagynénémnél majd mindennap rizst ehetek hússal és gabonaszósszal. Örültem, hogy mehetek, daloltam, mert szerettem volna jól belakni rizzsel és gabonaszósszal. Walahé (Allah nevére)!

A vének tanácsa azonban bejelentette nagypapának, hogy nem hagyhatom el a falut, mert bilakoro vagyok. Bilakoronak hívják azt a fiút, aki még nincs körülmetélve és beavatva. Mert ott Libériában sok az erdő, és az emberek busmanok. (Busmanok, azt jelenti a gyűjtemény alapján, hogy erdei emberek, ami az erdei embereknek a szavannalakó emberek által megvetésük jeléül adott neve). A busmanok erdei emberek, akik nem malinkék, nem ismerik a körülmetélést és a beavatást.

Egyik éjjel valaki jött, hogy felébreessen, mentünk, pirkadatkor egy erdőszéli tisztásra értünk, a körülmetélés helyére. Nem kell ott lenni a körülmetélés helyén ahhoz, hogy tudjuk, valamit levágnak ott. Minden bilakoro ásott egy kis lyukat, és leült elé. A körülmetélő előjött az erdőből, ugyanannyi zöld citrommal, ahány körülmetélendő fiú volt. Egy nagy öregember volt az a kovács kasztból. Ő is nagy varázsló volt, nagy boszorkány. Valahányszor elvágott egy zöld citromot, egy fiú fitymája hullt alá. Mikor eléim ért, behunytam a sze-

mem, és a fitymám a lyukba hullt. Ez nagyon fájdalmas. De a malinkéknél ez a törvény.

Egy táborban helyeztek el bennünket, a sűrű erdőben a falu bejáratánál, ahol két hónapig éltünk együtt.

Ez alatt a két hónap alatt megtanítottak nekünk dolgokat, sok dolgot, a lelkünkre kötve, hogy soha nem adhatjuk tovább. Ezt hívják beavatásnak. Sohase fogok beszélni egy nem beavatottnak arról, amit a beavatáson tanultam. Azon a napon, mikor elhagytuk az erdőt, ettünk és táncoltunk egy nagyot. Nem voltunk már többé bilakorók, beavatottak voltunk, igazi férfiak. Én pedig elhagyhattam a falut anélkül, hogy bárkit izgatott volna, bárki jártatta volna miatta a száját.

A nagynéném, akit második mamámnak vagy gyámomnak is neveznek, meg én, Bira-hima, egy olyan kisfiú, aki nem félt semmitől, akire nem volt panasz, készen álltunk, hogy Libériába induljunk, mikor egy este a negyedik ima idején hatalmas kiáltásokat, majd puskalövéseket hallottunk a nagynéném előző férje, a durva vadász udvarháza körül. Az egész falu kiáltozott, és azt mondta, hogy a vadász visszajött. A nagynéném annyira félt, hogy nem vesztegette az idejét, hanem az éj leple alatt eltűnt nélkülem a bozótban. Amikor két hét múlva a nagynéném megérkezett Libériába az ottani férjéhez, nagymama és a falu öregjei egy olyan utazó keresésébe kezdtek, aki el tud vinni a nagynénémhez Libériába.

Nálunk mindenki ismeri az összes, falukból származó nagy ember nevét, akiknek rengeteg pénze van Abidjanban, Dakarban, Bamakoban, Conakryban, Párizsban, New Yorkban, Rómában, de még az olyan messzi és hideg országokban is, mint az Óceán túloldalán Amerika, meg Franciaország. A nagy embereket hadzsinak is hívják, mert minden évben Mekkába mennek, hogy ott a sivatagban vágják le a birkájukat a nagy muzulmán ünnepre, amit birkaünnepnek vagy el-kabeirnak is hívnak.*

Ezért hallott már régóta mindenki a faluban Yacoubáról. Yacouba egy nagy ember volt, aki a faluból származott el, Abidjanban élt, és nagy, jól kikeményített bububan mindig megcsinálta a nagy hadzsit.

Egy reggelen, mikor az egész falu felébredt, megtudtuk, hogy Yacouba visszatért az éj leple alatt. De mindenkinek tartania kellett a száját, és senkinek sem volt szabad mondania, hogy Yacouba a faluban van. Az emberről, aki visszajött, mindenki tudta, hogy persze Yacoubának hívják, de mindenkinek el kellett felejtenie a Yacouba nevet, és Tiécourának kellett hívnia. Mindenki látta őt naponta ötször a mecsetbe menni, de senkinek sem volt szabad elmondania a másíknak, hogy a két szemével látta őt arra járni. Yacoubát, alias Tiécourát. (A franciában ha valakinek van egy neve, de egy másíkon kell hívni, azt mondják: alias.) Yacouba alias Tiécoura két holdhónapja volt a faluban, és senki sem hívta úgy, hogy Yacouba, és senki sem kérdezte, miért jött vissza egy olyan nagy ember, mint ő.

Mivel a faluban továbbra sem találtak senkit, aki elkísért volna a nagynénémhez Libériába, a nagy ember-hadzsi Tiécoura alias Yacouba egy reggel az ima után azt mondta, hogy ő majd elvisz engem Libériába. El akart kísélni, mert ő pénzfaltató is volt egyben. A pénzfaltató egy olyan marabu, akinek egy nap odaadsz egy kis maroknyi pénzt, és egy

* Hadzs: a mekkai zarándoklatot megjáró ember megszólítása (arab); El-kabeir (arab: el-kebir): a birkaáldozat ünnepe, hivatalos nevén Aid-el-idha.

másik napon egy csomó CFA frankot, sőt, amerikai dollárt hoz neked vissza. Tiécoura pénzfialtató volt, ezen kívül látnok marabu és amulettkészítő marabu is.

Tiécourának sietős volt az indulás, mert mindenhol mindenki azt beszélte, hogy ott Libériában a háború miatt a pénzfialtató-látnok-gyógyító-amulettkészítő marabuk rengeteg pénzt meg amerikai dollárt keresnek. Sok-sok pénzt keresnek, mert Libériában már csak hadurak maradtak, meg olyan emberek, akik nagyon-nagyon félnek, hogy meghalnak. A hadúr az olyan nagy valaki, aki sok embert megölt, és aki egy vidéket birtokol falvakkal, ahol sok ember van, akiknek a hadúr parancsol, akiket teketóriázás nélkül megölhet. Tiécoura biztos volt benne, hogy ott a haduraknál és az embereiknél anélkül működhet, hogy a rendőrség cseszegetné, mint Abidjanban. A rendőrség mindig, minden munka és foglalkozás miatt cseszegette őt, amit Abidjanban, Yopougonban, Port-Bouët-ben meg Elefántcsontpart más városaiban, úgymint Daloában, Bassában és Bouakében folytatott, sőt meg Boundialiban, fenn északon, a szenufó földön is.

Yacouba alias Tiécoura egy igazi nagy valaki, egy igazi hadzsi volt. Miután körülméleték, elhagyta a falut, elment kóladiót árulni busmanföld sok erdei városába, Elefántcsontpartra, úgymint Agloville-be, Daloába, Gagnoába vagy Anyamába. Anyamában meggazdagodott, rengeteg kosár kóladiót exportált Dakarba hajón. Szakállkenéssel (ez azt jelenti, baksis). A vámosok szakállát megkenve, vagyis baksissal, az abidjani kikötőben berakták a kóladiót, ami Dakar kikötőjébe érkezett, ott kirakták anélkül, hogy egy fillér adót és vámot fizettek volna rá. Szenegálban és Elefántcsontparton, ha a kóladió-exportőr nem keni meg jól a vámosok szakállát, akkor sok-sok adót és vámilletéket kell befizetnie jövedékként a kormánynak, és az égvilágon semmit sem nyer az üzleten. Yacouba kosarait, amelyek nem fizettek adót, jó áron, nagy haszonnal adták el a szenegáli piacon. A nagy haszonból Yacouba alias Tiécoura meggazdagodott.

Mikor gazdag lett, repülőre ült és Mekkába ment, hogy hadzsi legyen. Hadzsiént viszatért Abidjanba, hogy feleségül vegyen több nőt. Hogy elhelyezze a sok feleséget, több udvarházat (több udvart) vásárolt Anyamában és Abidjan más, gyilkosokkal teli, félreeső helyein, mint Abobo. Mivel az udvarházakban nagyon sok üres szoba volt, a rokonok, barátok, a feleségeinek a rokonai jöttek mindenhonnan, hogy a szobákba költözzenek, hogy jóllakassák magukat, és sok palabrát rendezzenek. Yacouba alias Tiécoura, hogy szabályozza a palabrákat, mikor nem imádkozott, az appatam alatt vitázott. (Az appatam oszlopokra helyezett, papotból vagy fonott pálmalevélből készült, tetővel ellátott könnyű építmény, amely a nap ellen nyújt védelmet.) Ott vitázott az appatam alatt a nagy, kikeményített bubujában, egy nagy, turbános hadzsi mondásaival és szúráival.

Az egyik hónapban annyira el volt foglalva a palabrakkal, annyira cseszegették a vitázók (palabreur), hogy elfelejtette jól megkenni a vámosok szakállát egy kóladiós kosarakkal teli hajó miatt, ami rendben elindult és meg is érkezett Dakarba.

Dakarban sztrájkoltak a kikötői munkások. A kikötői munkások meg a vámosok hagyták a hajó alján megrohadni a kóladiót, miközben Yacouba alias Tiécoura még mindig az appatam alatt folytatta a palabráit. Az összes kosár kóladió szarrá ment, kárba veszett, lehetett a tengerbe dobni. Yacouba minden pénzét elvesztette. Franciául azt mondják, Yacouba teljesen tönkrement, totálisan tönkrement.

Ha valaki tönkremegy, a bankárok megjelennek, hogy visszaköveteljék a pénzt, amit azelőtt nagylelkűen kölcsönadtak. Ha nem fizetsz azonnal, bíróság elé citálnak. Ha nem tudod megkenni az abidjani bíróság bíráinak, fogalmazóinak és ügyvédeknek szakállát, akkor a leg súlyosabb ítéletet kapod. Ha elítélnék, és nem tudod megkenni a végrehajtók meg a rendőrök szakállát, elveszik az udvarodat a házaiddal együtt.

Yacouba alias Tiécoura összes udvarházát elvették. Hogy ne kelljen ezt látnia, és rá ne tegyék a kezüket a feleségei ékszereire, elmenekült Ghánába.

Ghána egy Elefántcsontpart melletti ország, ahol jól fociznak, és ugyanúgy beszélnek a pidgint, mint az angol.

Ghánában rengeteg áru volt, ami sokkal kevesebbe került, mint Abidjanban. A határon jól megkente a vámosok szakállát, és vámfizetés nélkül hozta be áruit Elefántcsontpartra, ahol jó pénzért, busás haszonnal tudta eladni. A haszonból meggazdagodott, nagy udvarházat vásárolt Yopougon Port-Bouët-ben, feleségeket, turbánokat, kikeményített bubukat és gyors kisbuszokat, amelyek a sietős utasokat szállították. Igen, sok kisbuszt.

Mivel az egyik buszvezető az összes bevételt elsikkasztotta, Yacouba alias Tiécoura maga szállt fel a buszra, hogy beszedje a pénzét. A hóbörgő buszvezető halálos balesetet okozott. Yacouba megsérült, bevitték a klinikára, de Allah meggyógyította, mert mindennap ötször hajolt imára, és gyakran igen sok állatot áldozott. Mert az áldozatai viszonzásra találtak. (Az afrikai fekete bennszülötteknél, ha az elvégzett áldozatok viszonzásra találnak, akkor az embert nagy szerencse éri.).

A balesetéből és a kórházi ápolásból két dolog következett. Először is az, hogy sánta lett, úgy is hívták, hogy a sánta bandita. Másodszor pedig azt a következtetést vonta le belőle, hogy Allah soha nem hagy éhesen (vide) egy száját, amit megteremtett. Faforo (az apám faszát)!

Mialatt Yacouba alias Tiécoura a kórházban volt, meglátogatta egy barátja. Sekounak hívták, Sekou Doumbouyanak. A cimborája volt ugyanabból a korcsoportból, társa a beavatáskor, vagyis egy nagyon régi barát. (A fekete néger afrikai falvakban a gyerekeket korcsoportokba sorolják. Mindent korcsoportonként csinálnak. Korcsoportokban játszanak, így avatják be őket.) Secou Mercedes Benz-en jött látogatóba. Secou elmesélte Yacoubának, milyen mesterséget űz, amivel sok pénzt keres nulla kockázattal és lófasz munkával. Ez pedig a marabu-munka volt. Yacouba alias Tiécoura, amint kijött a yopougon-i klinikáról, eladta a roncsot meg a többi gyors kisbuszt, és hogy megcsinálja a szerencséjét, pénzfialtató marabuként, amulettkészítőként, varázsszó- és imakitalálóként helyezkedett el, valamint áldozat-bemutatóként, hogy elűzze a balsorsot.

A munkája jól ment. Azért, mert egy csomó miniszter, képviselő, magas rangú funkcionárius, úgazdag és egyéb nagy ember kezdett hozzá járni. Amikor Elefántcsontpart banditái és gyilkosai látták ezt, lopott pénzzel teli bőröndökkel mentek el hozzá, hogy fialtassa meg a rablásból szerzett pénzt.

Abidjanban ha a rendőrök fegyveres banditát látnak, nem tárgyalnak vele, minden teketóriázás nélkül lelövik, mint valami vadat vagy nyulat. Egy napon a rendőrök rálöttek három banditára, kettő a helyszínen meghalt. A harmadik, mielőtt kipurcant volna, még el tudta magyarázni, hogy a pénzüik Yacoubánál alias Tiécouránál, a pénzfialtatónál van. A rendőrök

kiszálltak a pénzfaltatóhoz.

Az áldozatok viszonzásra találtak – ami a Jellegzetes kifejezések gyűjteménye szerint azt jelenti, szerencse folytán. Az afrikai nigger bennszülöttek sok véres áldozatot mutatnak be a sorscsapások ellen. Ha az áldozataik viszonzásra találnak, akkor nagy szerencséjük van. Mivel tehát az áldozatok viszonzásra találtak, vagyis a szerencse folytán Yacouba alias Tiécoura épp nem volt otthon, amikor a rendőrök házkutatást tartottak, és sok-sok rabolt bankjeggyel teli bőröndöt találtak nála.

Yacouba nem tért haza többet. Az éj leple alatt elszökött Abidjanból, felvette a Tiécoura nevet, és a faluba menekült, ahol mindenki, aki látta őt, azt mondta, hogy nem látta. Yacouba újra gondolkodóba esett, és azt mondta, hogy Allah soha nem hagy éhesen (vide) egy száját, amit megteremtett. Ez az ember ajánlkozott, hogy majd elvisz engem Libériába a nagynémhez. Walahé (Allah nevére)! Ez így igaz.

Egy reggel bejött hozzám. Félrevont, és titokban bizalmas dolgokat mondott el nekem. Hogy Libéria fantasztikus egy ország. Hogy az ő mestersége, a pénzfaltatás arany (szuper) meló ám. Hogy ott őt grigriman-nek hívják. Hogy egy grigriman az bizony nagy ember ott. Azért, hogy az indulásra buzdítson, sok más dolgot is megtanított nekem Libériáról. Faforo (az apám mindenit)!

Csodálatos dolgokat. Hogy ott törzsi háború van. Hogy ott az olyan utcagyerekek, mint én, gyerekkatonák lesznek, amit amerikai pidginül az én Harrap's-om szerint small-soldier-öknek hívnak. A small soldier-öknek mindenük, de mindenük megvan. Kalasnyikovuk van. A kalasnyikovok azok olyan puskák, amit egy orosz talált fel, és ami megállás nélkül lő. A kalasnyikovokkal a gyerekkatonáknak mindenük, de mindenük megvan. Van pénzüik, még amerikai dollárjuk is. Van cipőjük, csillaguk vállapon, rádiójuk, sapkájuk, sőt még autójuk is, amit 4x4-esnek is hívnak. Walahé! Walahé! – kiabáltam. Libériába akartam menni. Gyorsan-gyorsan. Gyerekkatona akartam lenni, small-soldier. Gyerekkatona vagy katonagyerek, az kif-kif*, ugyanaz. Nem volt más szó a számon, csak az, hogy small-soldier. Ha az ágyamban voltam, ha kakáltam, ha pisiltem, egyre csak azt kiabáltam: small-soldier, gyerekkatona, katonagyerek!

Egy reggel, az első kakaskukorékoláskor Yacouba megjött a házba. Még sötét volt; nagymama felkeltett és rizst adott nekem, földimogyorószósszal. Sokat ettem. Nagymama kikísért bennünket. Mikor a falu végéhez értünk, a falu szemétdombjához, egy ezüstpénzt nyomott a kezembe, talán az összes megtakarított vagyonát. Máig érzem a pénz melegét a tenyerem mélyén. Aztán nagymama sírt és hazament. Soha nem láttam viszont. Allah akarta így. És Allah nem minden dologban igazságos, amit itt lenn tesz.

Yacouba arra kért, hogy menjek előtte. Yacouba sántított, úgy is hívták, hogy a sánta bandita. Az indulás előtt azt mondta, hogy az úton mindig lesz mit ennünk, mert Allah az ő hatalmas jóságában Allah soha nem hagy éhesen (vide) egy száját, amit megteremtett. Csoomagjainkkal a fejünkön, Tiécoura és én napkelte előtt, gyalog indultunk a városba, ahol a piac volt, és ahol Guinea, Libéria, Elefántcsontpart és Mali összes fővárosába indult furgon.

* Kif-kif: ugyanaz (észak-afrikai arab jövevényszó).

Nem gyalogoltunk sokat az úton, még egy kilométert se, mikor hirtelen baloldalt egy kuvik repült elő hatalmas suhanással a füből, s tűnt el a sötétben. Felugrottam a félelemtől, felkiáltottam, hogy „mama!”, és belekapaszzkodtam Tiécoura lábába. Tiécoura, aki olyan ember, aki sose fél, és akire sosincs panasz, elmondott egyet az igen veretes szúrák közül, melyet betéve tud. Aztán azt mondta, hogy az utazó balfeléről előrepülő kuvik rossz előjel az utazás szempontjából. (Az előjel olyan jelzést jelent, mely alapján a jövő megjósolható.) Leült és elmondott újabb három veretes szúrárt a Koránból meg három szörnyű bennszülött varázsló-imát. Jobboldalt azonnal megszólalt egy turakómadár (a turakó a Gyűjtemény szerint egy nagy termetű, gyümölcscsel táplálkozó madár). Miután a turakó megszólalt jobbról, Yacouba felállt és azt mondta, hogy a turakó éneke jó válasz. Jó dolog, ami azt jelenti, hogy az anyám lelke megvéd minket. A mamám lelke nagyon-nagyon erős, mert a mamám nagyon-nagyon sokat sírt itt, ezen a földön. A mamám lelke elsöpörte utunkból a baljós kuvikusuhogást. (A baljós olyan valamit jelent, ami szerencsétlenséget, halált idéz elő.) Bár a mamám megátkozott engem, a lelke megvédett.

És folytattuk jó kis lábonutunkat (lábonút a Gyűjtemény szerint azt jelenti, gyalogolni), egy szót sem szólva, mert nagyon erősek és nyugodtak voltunk.

Nem tettünk meg ezután sok lábonutat, még öt kilométert se, mikor hirtelen egy újabb kuvik repült elő hatalmas suhanással a füből, s tűnt el a sötétben. Én annyira megijedtem, hogy kétszer felkiáltottam, hogy „mama!”. Yacouba alias Tiécoura, aki olyan ember a marabu-mesterségben, és a varázslásban, aki nem fél, s akire sosincs panasz, elmondott két nagyon-nagyon jó szúrárt, melyet betéve tud. Majd azt mondta, hogy ha az utazó bal oldaláról kétszer repül elő kuvik, az nagyon-nagyon rossz ómen. (Ómen azt a jelzést jelenti, amely előre sejteti a jövőt.) Leült, és elmondott hat erős szúrárt a Koránból meg hat nagy bennszülött varázsló-imát. Jobbra azonnal megszólalt egy fogoly; akkor felállt, elmosolyodott, és azt mondta, hogy a fogoly éneke azt jelenti, hogy a mamám lelke megvéd minket. A mamám lelke nagyon jó és erős lélek, mert a mamám nagyon-nagyon sokat sírt és nagyon-nagyon sokat járt a fenekén itt lenn. A mamám lelke elsöpörte utunkból a második baljós kuvikusuhogást is. A mamám nagyon jó volt, és jól megvédett, annak ellenére, hogy én sok fájdalmat okoztam neki.

És folytattuk jó kis lábonutunkat, minden aggodalom nélkül, mert igen elégedettek és büszkék voltunk.

Nem tettünk meg ezután sok lábonutat, még tíz kilométert se, mikor hirtelen egy harmadik kuvik repült elő hatalmas suhanással a füből, s tűnt el a sötétben. Én annyira, annyira, de annyira megijedtem, hogy háromszor felkiáltottam: „mama!”. Tiécoura, aki olyan ember a marabu-mesterségben, és a varázslásban, aki nem fél, s akire sosincs panasz, elmondott három nagyon-nagyon veretes szúrárt, melyet betéve tud. Majd azt mondta, hogy ha az utazó bal oldaláról háromszor repül elő kuvik, az háromszorosan rossz előjel az utazásra nézve. Leült, és elmondott kilenc erős szúrárt a Koránból meg kilenc nagy bennszülött varázsló-imát. Jobbra azonnal megszólalt egy gyöngytyúk; akkor felállt, elmosolyodott, és azt mondta, hogy a gyöngytyúk éneke azt jelenti, hogy rajtunk van a mamám lelkének áldása. A mamám lelke nagyon jó és erős lélek, mert a mamám nagyon-nagyon sokat sírt és nagyon-nagyon sokat járt a fenekén itt lenn. A mamám lelke elsöpörte utunkból a harmadik

baljós kuviksuhogást is. És folytattuk jó kis lábonutunkat, anélkül, hogy sokat gondolkoztunk volna, annyira boldogok és nyugodtak voltunk.

Lassan eljött a reggel, és mi még mindig gyalogoltunk. Hirtelen a föld, a fák, az ég minden madara egyszerre fakadt dalra, mert mind örült, annyira örült. Ez előhozta a napot, amely velünk szemben kelt fel, a fák fölött. Mi is annyira örültünk, és messziről néztük a falu majomkenyérfájának csúcsát, mikor bal felől egy sast láttunk felénk repülni. A sas nehéz volt, mert karmai között tartott valamit. A sas, mikor a mi magasságunkba ért, az út közepére dobta, amit a karmaiban tartott. Egy döglött nyúl volt az. Tiécoura sok nagy biszsimilaj-t kiáltott, és sokáig imádkozott, szúrákkal és sok kafr fétiscsináló-imával. Nagyon-nagyon gondterhelt volt, és azt mondta, hogy a döglött nyúl az út közepén nagyon rossz, igen-igen rossz előjel.

Mikor megérkeztünk, nem egyenest a buszállomásra mentünk. Azzal a szándékkal mentünk be a városba, hogy lemondjuk az utazást és visszamegyünk Togobalába. Annyi volt a rossz előjel.

De megláttunk egy hosszú botra támaszkodó, szakadt öreganyót. Yacouba adott neki egy szem kóladiót. Megörült neki, és azt mondta, menjünk el és beszéljünk egy emberrel, aki nemrég jött a városba. Ez az ember lett a leghatalmasabb a város és a vidék marabui, médiumai és varázslói közül. (A médium azt az elismert személyiséget jelenti, aki képes a szellemekkel kommunikálni.) Megkerültünk három udvart, két kunyhót, és egyenesen a marabuhoz érkeztünk. A előtérben vártunk, mivel voltak előttünk. Mikor beléptünk a kunyhóba, micsoda meglepetés ért! A marabu nem más volt, mint Sekou, Yacouba gyerekkori barátja, aki Mercedesen látogatta meg őt az Abidjan-Yopougon-i klinikán. Yacouba és Sekou megölelték egymást. Sekounak, akárcsak Yacoubának, el kellett hagynia Abidjant, ott kellett hagynia a Mercedes-ét és összes vagyonát egy sötét pénzfialtatási ügylet miatt (sötét ügylet azt jelenti a Petit Robert szerint, hogy kellemetlen, kínos ügylet). Amint leültünk a kunyhóban, Sekou mesteri bűvészmutatvánnyal egy fehér tyúkot húzott elő bubuja újjából. Yacouba felkiáltott a csodálkozástól. Engem ijedség fogott el (ijedség azt jelenti, borzongással vegyes rémület, ami elragad valakit, a Petit-Robert szerint). Sekou sok varázslatot, komoly áldozatot mutatott be értünk. Két birkát és két tyúkot vágtunk le egy temetőben. Azt a tyúkot, amit a ruhája újjából húzott elő, és egy másikat.

Az áldozatok meghallgatásra találtak. Allah és az ősök szellemei nem tartoztak minden áron elfogadni; azért csinálták, mert így akarták. Megnyugodtunk. Sekou azt is tanácsolta, hogy ne keljünk útra péntek előtt. Péntek volt az egyetlen tanácsos nap azoknak az utasoknak a számára, akik döglött nyulat láttak az útjukon. (Tanácsos azt jelenti, melegen ajánlott.) Azért, mert a péntek a muzulmánok, a halottak és még a fétiscsinálók szent napja is.

Optimisták és erősek voltunk (optimista azt jelenti, hogy a jövővel szemben bizakodó, a Larousse szerint). Optimisták és erősek voltunk, mert Allah az ő hatalmas jóságában soha sem hagy betevő nélkül egy száját, amit megteremtett (a betevő táplálékot és eltartást jelent). 1993 júniusa volt.

El ne felejtsem mondani, hogy a Sekou médiummal folytatott beszélgetése során Yacoubának sikerült meggyőzni őt, hogy Libériába és Sierra Leoné-ba kell mennie. Mert ezekben az országokban az emberek úgy hullottak, akár a legyek, és az olyan országokban,

ahol az emberek hullanak, mint a legyek, az olyan marabuk, akik képesek a ruhaujjukból tyúkot előhúzni, sok pénzt keresnek, sok-sok dollárt. Ő pedig nem mondott nemet. És tényleg sok alkalommal találkoztunk is vele Libéria barátságtalan erdeiben (barátságtalan azt jelenti, mogorva, vad).

Íme ez volt a mai mondanivalóm. Elegem van; mára végeztem.

Walahé! Faforo (az apám mindenit)! Gnamokodé (fattyú)!

II.

Ha azt mondják, hogy egy országban törzsi háború van, az azt jelenti, hogy országúti banditák felosztották egymás között az országot. Felosztották a vagyont; felosztották a területet; felosztották az embereket. Mindent és mindenkit felosztottak, és ezt az egész világ hagyja nekik. Az egész világ hagyja, hogy szabadon öljenek ártatlanokat, gyerekeket és nőket. És ez még nem minden! A legviccesebb az, hogy mindenki kétségbeesett energiával védi a zsákmányát, ugyanakkor viszont növelni akarja a területét is. (Kétségbeesett energia, a Larousse szerint, azt jelenti, fizikai erőfeszítés, vitalitás.)

Libériában négy nagy útonálló volt: Doe, Taylor, Johnson, El Hadzsi Koroma, és a többi kishal. A kishalak nagyok akartak lenni. És ezek mindent felosztottak egymás között. Ezért mondják, hogy törzsi háború van Libériában. És én ide mentem. És az én nagynéném itt élt. Walahé (Allah nevére)! Ez így igaz.

A gyerekkatonák, small-soldier-ök, vagy children-soldier-ök Libériában és egyik törzsi háborúban se kapnak fizetést. Megölik a lakosokat, és mindent elvesznek, amit érdemes elvenni. A katonák Libériában és egyik törzsi háborúban se kapnak fizetést. Lemészárolják a lakosokat, és eltesznek mindent, amit érdemes eltenni. A gyerekkatonák és a katonák, hogy legyen mit enniük, és természetes szükségleteiket kielégítsék, szinte ingyen adnak el mindent, amit elvettek és összegyűjtöttek.

Ezért kapható Libériában minden szinte ingyen. A szinte ingyen aranytól, a szinte ingyen gyémánttól, a szinte ingyen televíziótól kezdve minden, a szinte ingyen 4x4-es terepjáró, a szinte ingyen pisztoly, kalasnyikov vagy kalas, minden, de minden szinte ingyen van.

És ha egy országban minden szinte ingyen kapható, akkor a kereskedők elkezdenek az ország felé áramlani. (Áramlani azt jelenti a Larousse-omban, nagy számban érkezni.) A kereskedők és kereskedőnők, akik gyorsan akarnak meggazdagodni, mind Libériába mennek vásárolni vagy cserélni. Pár marék rizzsel, kis darab szappannal, egy palack benzinnel, néhány bankjegynyi dollárral vagy CFA-frankkal érkeznek. Ezek azok a dolgok, amelyek iszonyatos hiánycikkek ott. Szinte ingyen vesznek vagy cserélnék árukat, aztán jönnek és jó pénzért eladják itt Guineában vagy Elefántcsontparton. Ezt hívják úgy, hogy nagy hasznot szakítani.

A kereskedők és kereskedőnők azért tolonganak a Libériába induló gbakák körül N'Zérékoré-ban, hogy nagy hasznot szakítsanak. (A gbaka egy fekete nigger afrikai bennszülött szó, melyet a fekete-afrikai jellegzetes francia kifejezések gyűjteményében találunk. Azt

jelenti, busz, gépkocsi.)

Mikor aztán egy országban törzsi háború van, abba az országba konvojban lehet bejutni. Libériába konvojban mentek. (A konvoj az, amikor több gbaka megy egyszerre.) A konvoj előtt és után motorok haladnak. A motorokon állig felfegyverzett emberek ülnek, hogy megvédjék a konvojt. Merthogy a négy nagy útonállón kívül sok kis bandita van, akik elállják az utat, és sarcot szednek. (Sarcot szedni, az annyi, mint erőnek erejével követelni valamit, ami nem jár, a Larousse-om alapján.)

Libériába konvojban megyünk, és hogy ne sarcoljanak meg, egy motor volt előttünk, és így indultunk neki. Faforo (azapjavalagát)!

A kissrác, egy igazi kid (ami azt jelenti a Harrap's-om szerint, hogy kisgyerek, kölyök), egy igazi kis emberke, pontosan, de pontosan a kanyarban állt. A védelmünkkel megbízott motor elöl haladt, és nem bírt hirtelen megállni az emberke jelzésére. A motoron ülő srácok azt hitték, hogy útonállók azok. Tüzeltek. És a kölyök már ott is feküdt lelőve, meghalva, egészen meghalva. Walahé! Faforo!

Egyszerre, egy pillanatra, vihar előtti csend lett. És a környező erdő szórni kezdte magából a géppisztoly tarara... tarara... tarará-ját. A géppisztoly tararái akcióba léptek. Az erdő madarai, látták, hogy itt valami büzlik, felemelkedtek, és elrepültek más, nyugodtabb egék felé. Géppisztoly-tararát fröcskölt a motor és a rajta ülő srácok, vagyis a motor vezetője és a faszi, aki a motor mögött adta a farót kalasnyikovval. (A faro szó nincs benne a Petit Robert-ben, de megtalálható a jellegzetes fekete-afrikai francia szavak Gyűjteményében. Azt jelenti, hogy huncutkodik.) A motor vezetője meg a másik, aki a motor mögött adta a farót, mindketten meghaltak, egészen, totál meghaltak. És mindennek ellenére a géppisztoly csak folytatta: tarara... ding, tarara... ding! Az úton, a földön pedig már látható volt a zűrzavar: a motor lángolt, a holttestek legéppisztolyozva, szétgéppisztolyozva, mindenhol vér, sok vér, a vér csak folyt szüntelen. A faforo! A játék folytatódott, ment tovább a tarara végzetes zenéje. (Végzetes azt jelenti, borús, elrettentő, félelmet keltő).

Kezdjük a kezdeteknél.

Általában a dolgok másképp történnék. A motor és a busz hirtelen és pontosan megállnak a kissrác jelzésére, egy centiméterrel se később. És a dolgok jól mennek, nagyon jól mennek. A faforo! A kissrác, a gyerekkatona, aki akkora, mint egy tiszt pálca, eltársalog a faszikkal, akik a konvoj élén haladó felvigyázó motoron vannak. A viszony haverivá válik, vagyis úgy viccelődnek egymással, mintha együtt söröznének minden este. Az emberke füttyent egyet, aztán még egyet. Erre egy levelekkel álcázott 4x4-est lehet látni, amint előjön a bozótból. Egy 4x4-est, rajta egy csomó sráccal, egy csomó gyerekkatonával, small-soldierrel. Ekkora gyerekek, ni, mint egy tiszt pálca. Gyerekkatonák, akik kalasnyikovval adják a farót. Kalasnyikovval a nyakukban. Mind deszantos-egyenruhában. Deszantos-egyenruhában, ami túl bő, túl hosszú rájuk, térdig érő deszantos-egyenruhában, deszantos-egyenruhában, ami lötyög rajtuk. A legviccesebb az, hogy a gyerekkatonák között lányok is vannak, igen, igazi lányok, akiknek kalasuk van, akik kalással adják a farót. Nincsenek sokan. Ezek a legkegyetlenebbek; egy eleven méhet beletennének a nyitott szemedbe. (A fekete nigger af-

rikai bennszülötteknél, ha valaki nagyon gonosz, arra azt mondják, hogy egy eleven méhet beletenne egy nyitott szembe.) Ugyanúgy öltözött, ugyanúgy fegyvert viselő gyerekkatonákat lehet látni gyalogosan is előjönni a bozótból, közeledni a kisbuszhoz, az utasokkal társalogni, mintha régi cimborák lennének, akikkel együtt voltak beavatáson. (A faluban együtt lenni valakivel beavatáson, azt jelenti, hogy valakit igazi cimboraként számon tartani.) A 4x4-es a konvoj élére megy, felvezeti a konvojt.

Beérünk Jó Papa ezredes akadályokkal körülvett táborhelyére. A konvoj parancsnokai leszállnak, bemennek Jó Papa ezredeshez. Mindent kicsomagolnak, lemérnek vagy felbecsülnék. A vámot az érték alapján állapítják meg. Hosszú egyezkedések kezdődnek, erősen alkudoznak, aztán megkötik az egyezséget. Azok meg fizetnek, csak fizetnek, természetben, rizsben, maniókában, fonióban vagy amerikai dollárban. Igen, amerikai dollárban. Jó Papa ezredes ökumenikus istentiszteletet celebrál. (Az én Larousse-omban az ökumenikus olyan istentiszteletet jelent, ahol Jézus-Krisztusról, Mohamedről és Buddháról beszélnek.) Igen, Jó Papa ezredes ökumenikus istentiszteletet rendez. Egy csomó áldással. Aztán elválunk.

Így történik ez. Mert Jó Papa ezredes az NPFL képviselője és prédikátora. (Az NPFL a National Patriotic Front of Liberia rövidítése angolul. Jó franciasággal ez Libériai Nemzeti Hazafias Frontot jelent.) Az NPFL a Taylor nevű bandita mozgalma, amely rettegésben tartja a környéket.

Velünk azonban egyáltalán nem ez történt. A védelmünkkel megbízott motoros srácok azt hitték, útonállók azok, és tüzeltek. Aztán kitört a balhé.

Aztán, a géppisztoly tararái után csak géppisztoly-tararákat lehetett hallani. A fegyveres faszik bele voltak bolondulva a gépfegyverbe, és csak lőttek. És mikor kész volt, teljes volt a zűrzavar, végre abba hagyták.

Éz idő alatt a buszban mindannyian olyanok voltunk, mint akik meghülyültek. Az összes ősz szellemének, a föld és az ég összes védőszellemének a nevét ordítottuk. Az egész egy mennydörgés zajához hasonlított. És mindez azért, mert az elől lévő figura, a faszí, aki adta a farót a kalással, rálőtt a gyerekkatonára.

Yacouba már előre látta ezt rögtön a beszállás pillanatában. Megállapította, hogy a faszival a motor mögött volt valami. Az lőtt először. Aszitte, kis banditák voltak, aljas kis útonállók. Tüzelte, és a következmény ez lett, ott volt.

Egy gyerekkatonát láttunk felbukkanni. Egy small-soldier-t, alig volt nagyobb, mint egy tiszt pálca. Egy gyerekkatonát, egy sokkal nagyobb deszantos-egyenruhában. Egy lány volt az. Tétova lépésekkel jött elő (így mondják azt, ha a lépés félénk, bizonytalan). Aztán meg nézte, milyen munkát végzett a gépfegyver, vizsgálgatta, mintha egyetlen alak is felkelhetett volna, mert persze mindenki halott volt, és még a vér is elfáradt a folyásban. Megállt, aztán füttyentett egyet, majd még egyet hangosan. Aztán mindenhol gyerekkatonák bukkantak elő, mindegyik ugyanúgy öltözve, mint az első, mindegyik adta a farót a kalással.

Először körbevettek minket, aztán ezt kiáltották: „Szálljatok ki a buszokból feltett kezekkel!”, és mi elkezdtünk lekászálódni feltett kezekkel.

A gyerekkatonák mérgesek voltak, vörösek a méregtől. (A négerekre nem lehet azt mondani, hogy vörösek a méregtől. A négerek sohasem vörösödnek el: ők morcos képet vág-

nak.) A small-soldier-ek tehát morcos képet vágtak; sírtak a dühtől. Halott bajtársukat siratták.

Elkezdünk kiszállni. Egyesével, sorban egymás után. Az egyik katona az ékszereket figyelte. Letépte a fülbevalókat, a láncokat, és egy zacskóba tette, amit egy másik tartott. A gyerekkatonák mindenkit levetkőztettek, mindenkiről levették a fejedőt és a cipőt. Ha a gatyá szép volt, azt is vitték. A ruhát félrerakták kupacokba, több halomba: külön a cipőket, a fejedőket, a nadrágokat, a gatyákat. Az utas, ha férfi volt, ügyetlenül próbálta takargatni lógó bangaláját, ha nő volt, akkor meg a gnusszu-gnusszuját. (Bangala és gnusszu-gnusszu a szeméremtesteket jelentik a fekete-afrikai jellegzetes kifejezések gyűjteménye szerint.) De a gyerekkatonák nem hagyták nekik. Manu militari megparancsolták a szégyenlős utasoknak, hogy takarodjanak az erdőbe. És mindegyikük futni kezdett, hogy az erdőbe meneküljön, anélkül, hogy visszakérte volna a holmiját.

Amikor Yacoubára került a sor, ő nem hagyta magát. Hangosan ordította: „Én lenni fétiscsináló, én lenni grigriman, grigriman...” A gyerekkatonák lökdösték, és kötelezték, hogy vetközzön le. Ő tovább ordibált: „Én lenni fétiscsináló, grigriman. Lenni grigriman...” Még meztelenül, bangaláját takargatva is tovább ordibálta, hogy „grigriman, fétiscsináló”. Aztán amikor beküldték az erdőbe, onnan is visszajött, egyre csak azt ordítva, „grigriman, fétiscsináló”. „Maku” – parancsolták neki a gyerekkatonák, és a seggébe dugták a kalas csövét. (Az, hogy „maku”, a jellegzetes fekete-afrikai francia kifejezések gyűjteményében található. Azt jelenti: csend.) Ő pedig elhallgatott, megállt az út szélén kezével a szeméremtestét takargatva.

Rám került a sor. Én se hagytam, hogy levegyék rólam a ruhát. Bögtem, mint egy nyamvadt gyerek: „Gyerekkatona, small-soldier, katonagyerek, gyerekkatona akarok lenni, Niangbo-ba akarok menni a nagynémhez”. Vetkőztetni kezdtek, én meg folytattam, folytattam a bögést: „Small-soldier, én lenni gyerekkatona. Lenni katonagyerek.” Rám parancsoltak, hogy menjek az erdőbe, én ellenálltam, és ott maradtam lógó bangalával. Szarok az illemre. (Illem, a Petit Robert szerint azt jelenti, az erkölcs tisztelőben tartása.) Szarok az erkölcsre, tovább bögtem.

Egy gyerekkatona a seggemhez nyomta a kalast, és azt parancsolta: „Dugó, dugó!”, én pedig átmentem makuba. Remegtem, az ajkaim reszkettek, mint a bakra váró nősténykecske alfele. (Alfél azt jelenti, ánuszt, fenék.) Pisilnem kellett, kakálnom kellett, mindent kellett már. Walahé!

Azonban egy nőre került a sor, egy fiatal anyára. Karjában a kisbabájával szállt ki a buszból. Egy golyó lyukasztotta át, döfte át szegény babát. Az anya nem hagyta magát. Ő is megtagadta a vetkőzést. Letépték a szoknyáját. Nem volt hajlandó bemenni az erdőbe, ott maradt mellettem és Yacouba mellett. Az út szélén, karján a halott kisbabával. Siránkozni kezdett: „a kisbabám, a kisbabám, walahé, walahé!” Mikor megláttam ezt, én is újrakezdttem rohadt gyerekbögésemet: „Niangbo-ba akarok menni, katonagyerek akarok lenni. Faforo! Walahé! Gnamokodé!”

A koncert igen visszhangzott, igen hangos volt, így törődtek velünk. Ránk parancsoltak: „Fogjátok be a pofátokat!” Mi pedig átmentünk makuba. „Ne mozduljatok többet!” Mi pedig mozdulatlanok maradtunk, mint a hullák. És ott maradtunk mindhárman az út szélén.

Egyszerre egy 4x4-es gurult elő az erdőből. Tele gyerekkatonákkal. Nem várva meg semmiféle jelet, megkezdték a buszok kifosztását. Mindent elvittek, amit érdemes volt elvinni. Bepakolták a 4x4-esbe. A 4x4-es több kört is tett a faluban. A buszokban lévő dolgok után a cipő-, ruha- és fejedőhalmokat vették kezelésbe. Berakták a 4x4-esbe, ami megint csak többet fordult. Az utolsó után Jó Papa ezredessel jött vissza.

Walahé! Jó Papa ezredes szemlátomást eléggé kicicomázta magát. (Kicicomázni a Larousse alapján, annyi, mint bizarr módon kiöltözni.) Jó Papa ezredesen először is fenn volt az ezredesi váll-lap. A törzsi háború miatt volt ez. Jó Papa ezredes fehér reverendát viselt, derekánál fekete bőr szíjjal átkötve. A szíjat elől-hátul keresztbe vetett fekete bőr nadrágtartó tartotta. Jó Papa ezredes bíborosi főveget viselt. Jó Papa ezredes főpapi pásztorbotot viselt, keresztrel a végén. Jó Papa ezredes Bibliát tartott a bal kezében. Mindezt megkoronázandó, hogy a kép teljes legyen, Jó Papa ezredes a fehér reverendán egy kalasnyikókat viselt, a mellén átvetve. Az elválaszthatatlan kalasnyikókat, amelyet éjjel-nappal, mindenhova vitt magával. Ez a törzsi háború miatt volt így.

Jó Papa ezredes sírva szállt ki a 4x4-esből. Nem vicc, úgy sírt, akár egy igazi gyerek! Odament és ráhajolt a gyerekkatona holttestére, a kicsiére, aki megállította a konvojt. Csak imádkozott és imádkozott. Jó Papa ezredes elindult felénk. Mindenestül, amit magán hordott.

Bőgni kezdtem: „katonagyerek akarok lenni, small-soldier, child-soldier! A nagynénemet akarom, a nagynénikémet Niangbóban!” Egy fegyveres gyerekkatona el akarta hallgattatni a zokogásomat. Jó Papa ezredes nem hagyta; odajött, és megsimogatta a fejemet, mint egy igazi apa. Boldog voltam és büszke, mint egy szenegáli birkózóbajnok. Abbahagytam a sírást. Jó papa ezredes az ő fenségében jelt adott. Adtak nekem egy lepelt. A lepelt a fenekem köré tekertem.

Jó Papa ezredes Yacouba felé indult, aki rázendített a nótájára: „Grigiman vagyok, fétiscsináló vagyok!” Amaz pedig jelt adott, és hoztak egy leplet Yacoubának, aki eltakarta vele a szeméremtestét. A bangalája összement.

Jó Papa ezredes az anya felé ment, a kisbabás anya felé. Nézte, egyre csak nézte. Öltözete zilált volt, nem volt rajta a lepel, a bugyija pedig alig takarta a gnusszu-gnusszuját. (Gnusszu-gnusszu a női nemi szervet jelenti.) Érzéki báj áradt belőle, érzéki szexepilje volt. (Szexepil azt jelenti, hogy szerelemre ingerlő.) Jó Papa ezredes el akart menni, aztán visszajött. Visszajött, mert a nőnek érzéki szexepilje volt, visszajött, hogy megsimogassa a babát. Kérte, jöjjön valaki a baba holttestéért.

Szükségfordággal jöttek a babáért. (Szükségfordágyat mondunk, ha gyorsan, hirtelen felmerült szükségéből készítenek fordágyat. Ez a Petit Robert-ben van.) A baba és a kis katona holttestét a szükségfordágyon betolták a 4x4-esbe.

Jó Papa ezredes beszállt a kocsiba. Négy felfegyverzett gyerekkatona szállt be Jó Papa ezredes mellé. A kocsi elindult. A többiek követték, lábonúton. Igen, lábonúton. (Már elmondtam egyszer: lábonúton azt jelenti, gyalog menni.)

Mi követtük őket. Mi, vagyis Yacouba, a baba anyja, és a maguk szolgája, azaz jómagam, a hús-vér utcagyerek. A kocsi a falu felé haladt, felkaptatott a falu felé, lassan, csendben. Las-

san és csendben, mert halottak voltak rajta. Mindig így van ez az életben, ha halott van a fedélzeten, szükségszerűen lassan és csendben kell haladni. Allah az ő hatalmas jóságában soha nem hagy éhesen egy száját, amit megteremtett. Faforo!

Jó Papa ezredes hirtelen leállította a konvojt. Kiszállt a kocsiból, erre mindenki kiszállt a kocsiból. Jó Papa ezredes nagyon hangos és dallamos énekekre zendített. Az ének visszhangzott. Az erdő visszhangjától. Ez volt a halottak éneke gyo nyelven. A gyo az ottani, helyi fekete afrikai nigger bennszülöttek nyelve. A malinkék busmanoknak, vadaknak, emberevőknek hívják őket... Azért, mert nem malinkéül beszélnek, mint mi, és nem muzulmánok, mint mi. A malinkék a nagy bubujukkal kedvesnek és vendégszeretőnek tünnek, emezek pedig csirkefogók és rasszisták.

A felfegyverzett gyerekkatonák újrakezdték az éneket. Annyira, de annyira dallamos volt, hogy megríkatott. Forró könnyekkel sírtam, mintha most látnék először valami nagy szerencsétlenséget. Mintha nem hinnék Allahban. Látni kellett volna. Faforo! (Azapámvalagát!)

Az egész falu kijött a kunyhókból. Kíváncsiságból, hogy lássák. Az emberek követték a holttesteket vívő 4x4-est. Megszokásból meg azért, mert az emberek balfasz módon követnek mindent. Tisztára a hivatásukká vált.

A halott gyerekkatonát Kid-nek hívták, Kid századosnak. Jó Papa ezredes a dallamos énekbe időnként beleskandálta, hogy „Kid százados”, és az egész menet utána kiabálta, hogy „Kid, Kid”. Hallani kellett volna. Aszonta volna az ember, hogy barmok gyülekezete.

Megérkeztünk az elbarikádozott táborba. Mint a törzsi háborúban álló Libériában mindenhol, a tábort karókra húzott emberi koponyák határolták. Jó Papa ezredes a levegőbe emelte a kalasnyikot és lőtt. Minden gyerekkatona megállt és a levegőbe lőtt, akár ő. Olyan volt, mint egy igazi fantazia.* Látni kellett volna. Gnamakodé!

Kid százados holttestét a nap hátralévő részére kitétték az appatam alá. (Az appatam a jellegzetes kifejezések gyűjteményében van benne. Már megmagyaráztam.)

A tömeg egyik pillanatról a másikra odajött, meghajoltak a holttest előtt, és eljátszották, hogy most milyen szomorúak, nem mintha itt Libériában nem öldösték volna le mindennap tömegével az ártatlanokat és a gyerekeket.

A halottvirrasztás este kilenc órakor kezdődött, a muzulmán és a katolikus ima után. Nem tudták pontosan, Kid milyen vallású volt, mivel a szüleit nem ismerték. Katolikus vagy muzulmán? Kif-kif, ugyanaz. A virrasztáson az egész falu ott volt, fapadokon ülve a két holttest körül. Pár viharlámpa világított. Tündéri volt. (Tündéri, az egy otromba szó a Larousse-ból, azt jelenti, csodálatos természetű.)

Két nő rázendített egy dalra, amit kórusban újrakezdett mindenki. Időnként, hogy el ne aludjanak, és hogy a szűnyogok fel ne fálják őket, felkeltek és megrázogatták az elefántfarokat. Merthogy a nőknél elefántfarok volt, és kihívó táncot jártak. Nem, nem! Nem is kihívó volt, hanem tüzes. (Kihívó azt jelenti, szemérmetlen, merész, a Petit Robert alapján.)

* Fantazia: rituális harci gyakorlat egyes észak-afrikai népeknél, amelynek célja a harcosok transzba hozása.

Hirtelen mérhetetlen mélységű kiáltás hallatszott. Ez jelezte Jó Papa belépését a táncba, a ceremóniamester belépését a körbe. Mindenki felállt és lekapta a fejről a sapkát, mert ő volt a vezető, a főnök. És Jó papa ezredest teljes átváltozásában láthattuk. Teljes egészsé- ben! Walahé! Ez így igaz!

Feje köré színes zsinór volt tekerve, felsőteste meztelen volt. Olyan izmai voltak, mint egy bikának, és én nagyon örültem, hogy egy ilyen jól táplált és erős embert láttam ebben az éhség sújtotta Libériában. A nyakában, a vállain és a karjairól fétiszinórok lógtak. A zsinórok között pedig ott lógott a kalas. A kalas, mert Libériában törzsi háború folyt, és úgy öldösték az embereket, mintha annyit se érne egyik se, mint az öreganyám fingja. (A faluban, ha valami jelentéktelen, azt mondják, annyit se ér, mint az öreganyám fingja. Egyszer már elmagyaráztam, most megint elmagyarázom.) Jó Papa háromszor körbekerülte a holttesteket, aztán visszaült. Mindenki leült, és hallgattak.

Először is, annak megmagyarázásával kezdjük, milyen körülmények között ölték meg Kid századost. A motoron lévő fiatal gyerekek a rossz szellemtől vezéreltetve, felszólítás nélkül tüzeltek rá. Az ördög kerítette őket hatalmába. A százados lelke tovaszállt. Meg is fogjuk siratni. De az ördögöt nem tudjuk kiűzni a konvoj minden utasának a szívéből, mindegyik, a százados haláláért felelős lelkéből. Azt nem lehetett. Így hát megöltünk belőlük egyet-kettőt, de mivel Isten azt mondja nekünk, hogy ne öljünk túl sokat, hogy kevesebbet öljünk, ezért néhányat meghagytunk, úgy hagytuk a többieket, ahogy a világra jöttek. Otthagytuk őket meztelenül. Ezt mondta Isten is: ha az emberek túl sok rosszat cselekszenek ellened, inkább ne öld meg őket, hanem hagyd meg úgy őket, ahogy a világra jöttek. Ide hoztuk minden vagyonukat, ami a buszban volt, mindent, ami rajtuk volt. A százados rokonainak kellett volna adnunk őket. De mivel a százados rokonait senki se ismeri, mindent szétsztunk, igazságosan elosztunk az összes gyerekkatonára, Kid százados haverjai között. A gyerekkatonák eladják, amit nekik adnak, és dollárhoz jutnak. A dollárért rengeteg hasit vehetnek. Isten megbünteti azokat, akik rosszat követtek el, és megölték Kid századost.

Aztán bejelentette, hogy kezdődik a dolog. Walahé! A lélekező varázsló keresése. A lélekező, aki megzabálta a gyerekkatonát, Kid századost, dzsoko-dzsoko. (Dzsoko-dzsoko azt jelenti, minden áron, a jellegzetes kifejezések gyűjteménye szerint.) Ki lesz üzve, bármilyen formában is rejtőzzön. Egész éjjel járjuk a táncot, és ha kell, még egy egész napot. Ad dig nem fejezzük be, míg meg nem találjuk. Addig, amíg teljes egészében fel nem fedi magát. (Felfedi magát, a Larousse szerint azt jelenti, hogy a varázsló saját szájával vallja meg gaztettét.)

Jó Papa ezredes, hogy komolyabban láthasson feladatához, megszabadult a kalasától. Nem rakta messzire magától; a keze ügyében tartotta, mert háború volt, és a törzsi háború sújtotta Libériában úgy hullottak az emberek, akár a legyek.

A tamtam-dobok pedig jobban rákezdték, még tüzesebben, még lüktetőbben. Az énekek pedig még a pacsirtáénál is dallamosabban szóltak. Időnként pálmabort töltöttek, időnként Jó Papa ezredes ivott a pálmaborból, a pálmabor szenvedélyének hódolt. Márpedig a pálmabor nem tett jót Jó Papa ezredesnek. Egyáltalán nem. Egész éjjel ivott, de annyit ivott, hogy a végére teljesen berúgott, tiszta K.O. volt. (K. O. azt jelenti, magán kívül van.)

Réggel négy óra felé, teljesen részegen, tántorgó léptekkel a nők köre felé vette az

irányt. Onnan aztán durván kiragadott egy öregasszonyt, aki már maga is félig aludt. Ő volt és nem más, aki megette Kid, a derék gyerekkatona lelkét. Ő volt az, walahé, és nem más, aki az egész bacchanália feje volt. (Bacchanália az én Larousse-omban orgiát jelent.)

Szegény úgy kiabált, mint egy csapdába szorult madár:

– „Nem én voltam! Nem én voltam!”

„De te voltál! Igen, te voltál” – vágta rá Jó Papa ezredes. – „Kid lelke az éjjel eljött, hogy leleplezzen.”

„Walahé, nem én voltam. Szerettem Kidet. Hozzám járt enni.”

„Ezért etted meg te őt. Láttam, amint az éjszaka bagollyá változtál. Úgy aludtam, mint a kajmán, a fél szemem nyitva volt. Láttalak. A karmaidban vitted el a lelkét. A nagy majomkenyérfa lombjai közé mentél. A többiek, akik szintén bagollyá változtak, követtek téged. Bacchanália volt. Te megetted a koponyát. Te etted meg a koponyát, mielőtt meghagytad volna a segédeidnek a maradékot. Te voltál. Te voltál! Te voltál!” – üvöltötte Jó Papa ezredes.

„Nem, nem én voltam!”

„A halott lelke tegnap este eljött, hogy megmondja nekem, hogy te voltál. Ha nem ismered be, alávetlek a tüzes vas próbájának. (Tüzes az olyan test, amit magas hőmérséklete fénylővé tesz.) Végighúzom a nyelveden a tüzes vasat. Igen. Igen.” – felelte Jó Papa ezredes.

Az öregasszony az egyre gyűlő bizonyítékokkal szemben átment makuba, csak tátotta a száját. Aztán elismerte a dolgot, felfedte magát. Beismerő vallomást tett. (Az, hogy beismerő vallomást tenni, a Larousse-omban található. Azt jelenti, hogy a saját szájával mondta el, hogy a vádban megfogalmazott állítások megfelelnek a valóságnak.)

Az öregasszonyt, aki beismerő vallomást tett, Jeanne-nak hívták. Őt, és hármat a segédei közül szoros kísérettel a börtönbe vitték. Ott majd Jó Papa ezredes kiüzi belőlük a boszorkányt (Kiüzni a boszorkányt azt jelenti, megszabadítani a rontástól.) Walahé(Allah nevében)! Faforo!

Kid százados temetése másnap délután négy órakor kezdődött. Esős idő volt. Sok könny hullott. Az emberek ott vonaglottak és bögtek, hogy „Kid! Kid! Kid!”, mintha először láttak volna szerencsétlenséget. Aztán a gyerekkatonák felsorakoztak, és a levegőbe lőttek a kalassal. Csak ehhez értenek. Lőni, lőni. Faforo (az apám bangaláját)!

Jó Papa ezredes a Hazafias Nemzeti Front, angolul National Patriotic Front (NPFL) képviselője volt Zorzorban. Ez volt a legtávolabbi helyőrség Libériától északra. Az NPFL számára ellenőrizte a Guinea felől jövő jelentős kereskedelmet. Vámot szedett és felügyelte Libéria ki-és bemenő forgalmát.

Walahé! Jó Papa ezredes nagy embernek számított a Hazafias Nemzeti Frontnál. Taylor frakciójának egyik fontos embere.

Hogy ki volt Taylor, az országúti bandita?

Taylor-ról akkor lehetett először hallani Libériában, mikor sikerült az a híres gengszterakciója, ami térdre kényszerítette a libériai államkincstárt. Miután kiürítette a kasszát, hamis papír segítségével elhitette a libériai kormánnyal, hogy rengeteg dollárral rendelkezik az USA-ban. Amikor rájöttek a turpisságra (ez azt jelenti, hogy a dolog nyitja), és felfogták, hogy mindez átverés volt, üldözőbe vették. Ő pedig álnéven az USA-ba menekült. Alapos ke-

resgélés után bírták elkapni, nyakon csípni. (Nyakon csípni azt jelenti, letartóztatni.) Lecsukták.

A rács mögött sikerült a lopott pénzzel megvesztegetnie a börtönőröket. Líbiába menekült, ahol Kadhafinak úgy mutatkozott be, mint a Samuel Doe véres és diktatórikus rendszerével szemben álló ellenzék hajthatatlan vezetője. Kadhafi, aki már régóta igyekezett elmozdítani Doe-t, szájon csókolta. Elküldte őket, őt és az embereit egy olyan táborba, ahol Líbia terroristákat nevel. Líbiának, mióta Kadhafi hatalmon volt az országban, mindig is volt ilyen tábora. Taylor és emberei ebben a táborban sajátították el a gerilla harcmódot.

Varga Róbert fordítása